

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra jazyků

Bakalářská práce

**Jazyková politika na Baleárských ostrovech a její
společenské a ekonomické projevy**

Vasekova Elizaveta

© 2024 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Elizaveta Vasekina

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Jazyková politika na Baleárských ostrovech a její společenské a ekonomické projevy

Název anglicky

Language policy in the Balearic Islands and its social and economic manifestations

Cíle práce

Primárním cílem této bakalářské práce je zhodnotit aktuální jazykovou politiku na Baleárských ostrovech. Dalšími cíli jsou identifikace ekonomické a sociální situace a její projevy v dané autonomní oblasti a v neposlední řadě zhodnocení významu ekonomiky regionu pro celé Španělsko.

Metodika

Bakalářská práce bude rozdělena do dvou vzájemně provázaných částí (teoretické a praktické). V části teoretické bude analyzována a zhodnocena dostupná literatura věnující se studované oblasti. V části praktické budou využity kvalitativní výzkumné metody, které se budou skládat především z polostrukturovaných rozhovorů a jejich následné analýzy.

Doporučený rozsah práce

30 – 40 stran

Klíčová slova

Španělsko; Baleárské ostrovy; Baleáry; jazyková politika; baleárské hospodářství; společnost

Doporučené zdroje informací

BEARDSMORE, Hugo Baertens. Bilingualism: Basic Principles. Bristol: Multilingual Matters, 1986. ISBN: 978-0905028637.

DOPPELBAUER, Max a CICHON, Peter (eds.). La España multilingüe: lenguas y políticas lingüísticas de España. Wien: Präsens Verlag, 2008. ISBN 9783706904834.

ETXEBARRIA, Maitena. La Diversidad de Lenguas En España. Espasa: Calpe Mexicana, 2002. ISBN 978-8467003130.

HOTAŘOVÁ, Liana. Actitudes lingüísticas en Mallorca. 2017. Disertační práce. Univerzita Palackého Olomouc, Filozofická fakulta.

MELIÀ GARÍ, Josep. La situació lingüística a les Illes Balears. Comentaris al voltant d'una enquesta. Llengua i Ús: Revista tècnica de política lingüística 25, 2002, 61-64. ISSN 2013-052X.

SKUTNABB-KANGAS, Tove. Bilingualism or not: the education of minorities. Clevedon: Multilingual Matters, 1981. ISBN 978-0905028187.

WEINREICH, Uriel. Languages in contact: Findings and problems. Berlin: De Gruyter Mouton, 2010. ISBN 978-9027926890.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 LS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Jan Mrva

Garantující pracoviště

Katedra jazyků

Elektronicky schváleno dne 12. 6. 2022

PhDr. Mgr. Lenka Kučírková, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 27. 10. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Jazyková politika na Baleárských ostrovech a její společenské a ekonomické projevy“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.03.2024

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Janu Mrvovi za jeho komentáře, víru v mou práci a podporu.

Jazyková politika na Baleárských ostrovech a její společenské a ekonomické projevy

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá jazykovou politikou na Baleárských ostrovech. V teoretické části jsou objasněny pojmy jazyk, jazyková politika a popsána současná legislativní a administrativní situace na Baleárských ostrovech. V praktické části bude provedena analýze současného stavu jazykové politiky na základě dat shromážděné prostřednictvím telefonických hovorů v roce 2014 a následně zveřejněné v roce 2017 o užívání jazyků na Baleárských ostrovech. Pak pomocí rozhovorů budou popsány osobní názory respondentů na jazykovou situaci a následně bude udělena SWOT analýza vládního financování jakožto metody rozvoje jazykové politiky.

Klíčová slova: Španělsko, Baleárské ostrovy, jazyková politika, hospodářství, společnost.

Language policy in the Balearic Islands and its social and economic manifestations

Abstrakt

The bachelor thesis deals with language policy in the Balearic Islands. The theoretical part explains the concepts of language, language policy and describes the current legislative and administrative situation in the Balearic Islands. The practical part will analyse the current state of language policy based on data collected through telephone calls in 2014 and subsequently published in 2017 on language use in the Balearic Islands. Then, with the help of interviews, the personal views of the respondents on the language situation will be described, followed by a SWOT analysis of government funding as a method of language policy development.

Keywords: Spain, Balearic Islands, language policy, economy, society.

Obsah

1. Úvod	10
2. Cíl práce a metodika	11
2.1 Cíl práce.....	11
2.2 Metodika	11
3. Teoretická východiska.....	14
3.1 Jazyková politika Španělska.....	14
3.1.1 Pojmy „jazyk“ a „dialekt“.....	14
3.1.2 Pojem jazykové politiky.....	15
3.1.3 Jazyková situace ve Španělsku	16
3.2 Ekonomický přehled	19
3.2.1 Ekonomika Španělska	19
3.2.2 Ekonomika Baleárských ostrovů.....	20
3.3 Moderní jazyková politika Španělska	21
3.4 Baleárské ostrovy	23
3.4.1 Stručná historie Baleárských ostrovů	23
3.4.2 Administrativní uspořádání Baleárských ostrovů.....	25
3.4.3 Katalánština	26
4. Vlastní práce	30
4.1 Aktuální stav jazykové politiky na Baleárských ostrovech	30
4.1.1 Znalost katalánštiny	30
4.1.2 Původní jazyk, identifikační jazyk a běžný jazyk.....	31
4.1.3 Užívání katalánštiny ve srovnání s kastilštinou	34
4.2 Vládní financování rozvoje jazykové politiky	37
4.2.1 Vládní podpora rozvoje	37
4.3 SWOT analýza	38
4.3.1 Silné stránky	38
4.3.2 Slabé stránky.....	38
4.3.3 Příležitosti	39
4.3.4 Hrozby.....	40
4.3.5 Souhrn SWOT analýzy	40
5. Výsledky a diskuse.....	42
6. Závěr	43
7. Seznam použitých zdrojů	44
8. Seznam tabulek a grafů	48
8.1 Seznam Tabulek.....	48

8.2 Seznam grafů	48
Přílohy	49

1. Úvod

Na Baleárských ostrovech, v regionu s bohatou kulturou a historií, se v současnosti hovoří dvěma úředními jazyky: katalánštinou a kastilštinou. Používání těchto jazyků se v průběhu času vyvíjelo v závislosti na historických změnách, politickém prostředí a kulturních vlivech. V éře globalizace vyvíjí kastilština, která se stala mezinárodním jazykem, tlak na místní jazyky včetně katalánštiny, což vede k postupnému úpadku jejího používání.

Tato práce se zaměřuje na studium katalánštiny, jejího postavení ve společnosti a vývoje jazykové politiky v rámci současných Baleárských ostrovů. Práce zdůrazňuje vliv sociálních a ekonomických aspektů na jazyk a poskytuje přehled historického vývoje katalánštiny, který umožňuje lépe pochopit její současný stav. Zvláštní pozornost je věnována legislativě upravující používání jazyků na ostrovech a způsobům financování aktivit na podporu a rozvoj jazykové politiky.

V kapitole o metodice jsou popsány metody použité ve výzkumu, jako je SWOT analýza, způsob vedení rozhovorů, proces hledání informátora a poté popis samotného procesu rozhovoru a chování informátorů.

Na začátku praktické části jsou komentovány údaje z oficiálních webových stránek a průzkumů o používání jazyků obyvatelstvem. A na základě oficiálně získaných údajů a jejich následné analýzy budou sestaveny otázky pro respondenty, které umožní zjistit, jak oficiálně získané údaje korelují se skutečností. V této části také bude provedena SWOT analýza vládního způsobu financování vzdělávání s ohledem na ekonomické a sociální aspekty zkoumané jazykové politiky. V závěru praktické části bude uvedený konečný výstup zjištěných informací.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem práce je prozkoumat, porovnat a zhodnotit jazykovou politiku a jazykovou realitu Baleárských ostrovů a vysledovat dopad jazykové rozmanitosti na ekonomickou sféru Mallorky, Menorcy, Ibizy a Formentery. Pro zjednodušení studie bylo rozhodnuto zaměřit se na Mallorku a rozdělit práci na dvě části – sociologickou, v níž je možné se pomocí sociolingvistického přístupu zaměřit na postoje mluvčích úředního jazyka ke katalánštině, která je druhým úředním jazykem. Rovněž tento přístup pomůže vysledovat jazykové trendy ve společnosti. Ekonomická část studie bude provedena pomocí kvantitativního výzkumu, který se zaměří na studium oficiálních údajů a článků.

2.2 Metodika

Na začátku výzkumu bylo nutné se seznámit se základními charakteristikami zkoumané problematiky. Nejprve byla nastudovaná odborná literatura a dokumenty, které pomohly prohloubit znalosti o daném tématu. Kromě odborné literatury byl zdrojem informací také internet.

Jednou z metod použitých v této práci je SWOT – analýza. Je nástroj strategického plánování, který se používá k posouzení silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats) projektu nebo v rámci obchodní strategie. Jak píše Fine (2009), že hlavním účelem SWOT analýzy je pomoci organizacím vytvořit si ucelený obraz o vnitřním a vnějším prostředí, v němž působí, aby mohly efektivně plánovat svůj budoucí rozvoj. Bylo rozhodnuto provést tuto analýzu, aby se zjistilo, zda metoda veřejného financování funguje a je vhodná pro současnou jazykovou politiku.

Druhou použitou metodou práce je polostrukturovaný rozhovor, který podle Wengrafu (2001), je kvalitativní výzkumná metoda, která zahrnuje otevřené a strukturované rozhovory a umožňuje flexibilně shromažďovat hloubkové a podrobné informace od respondentů. Tato metoda se často používá ve společenských vědách, marketingovém výzkumu a dalších oblastech, kde je cílem pochopit postoj, zkušenosti, názory nebo chování jedinců.

V polostrukturovaném rozhovoru výzkumník přistupuje k setkání s předem připraveným seznamem otázek nebo témat, které slouží jako vodítko pro diskusi. Na rozdíl od plně strukturovaného rozhovoru, kde jsou otázky pevně dané a musí být položeny všechny a ve stejném pořadí, polostrukturovaný rozhovor umožňuje flexibilitu a možnost

adaptace na konkrétního respondenta, což umožňuje hlouběji proniknout do osobních pohledů a specifik jedince a je jednou z výhod tohoto typu rozhovoru. Výzkumník má možnost prohloubit nebo rozšířit diskusi na základě odpovědi respondenta, pokládat doplňující otázky nebo přizpůsobit pořadí otázek podle toku rozhovoru. Polostrukturované rozhovory také umožňují určitou míru zobecnění získaných poznatků, což umožňuje aplikovat výsledky na širší skupinu lidí, než je tomu u nestrukturovaných rozhovorů, ve svém díle píše Wengraf (2001).

Na druhou stranu, tato metoda má také své nevýhody. Zejména se jedná o časovou a psychickou náročnost, jak pro výzkumníka, tak pro respondenta. Výzkumník musí mít důkladné znalosti o tématu a být schopen flexibilně reagovat na proměnlivé odpovědi respondentů. Zároveň je nutné při interpretaci dat dbát na to, aby byla zajištěna srovnatelnost kategorií a bylo ověřeno, že různí respondenti skutečně hovoří o stejných jevech, i když mohou používat odlišné způsoby vyjádření.

Jak píšou Evers a De Boar (2012), hlavním cílem polostrukturovaného rozhovoru je získat hlubší porozumění tématu z perspektivy respondentů. Tato metoda umožňuje respondentům vyjádřit své myšlenky a pocity vlastními slovy, což přináší cenné nuance a kontext, které by mohly být při použití více strukturovaných metod přehlédnuty.

Vzhledem k tomu, že údaje použité pro analýzu jsou téměř 10 let staré, bylo rozhodnuto provést 5 rozhovorů se třemi různými věkovými skupinami. Rozhovory byly zavedeny také proto, aby bylo možné lépe pochopit současnou jazykovou situaci a s jejich pomocí bylo mimo jiné možné provést paralelu s odpověďmi respondentů před deseti lety. Pro tento účel byla zvolena kvalitativní metoda sběru dat. Byl sestaven seznam otázek, ale vzhledem k tomu, že byl zvolen polostrukturovaný typ rozhovoru, bylo možné v průběhu rozhovoru doplňovat otázky.

Informátoři byli hledáni mezi známými a přáteli. Pro lepší pochopení zkoumaného tématu byli vybráni informátoři narození na Baleárských ostrovech, především na Mallorce a Menorce. Některé rozhovory byly vedeny živě, u některých informátorů byl vybrán telefonický hovor, který byl zaznamenán na diktafon pro další práci s daty. Všichni informátoři byli uzpůsobeni k dialogu a jejich odpovědi byly dlouhé a rozsáhlé, což pomohlo při sběru dat. Mladým informátorům byly otázky kladeny v angličtině, a přestože byly odpovědi přijímány i ve španělštině, rozhodli se odpovídat v angličtině. Se starší generací byly rozhovory vedeny ve španělštině. Během rozhovoru byly informantům kladeny nejen

otázky týkající se tématu, ale také některé osobní informace, aby bylo možné lépe porozumět jejich názorům a tomu, co je ovlivnilo.

Jména dotazovaných byla anonymizována a pak vybrána podle abecedy:

- Alexander: 23 let, rodiče procházejí z Granady, Andalusie, narodil se na Mallorce, student
- Bernardo: 24 let, narodil se na Mallorce, manager
- Camila: 56 let, narodila se na Mallorce, ve vesnice, účetní
- Dolores: 91 let, narodila se na Menorce, důchodce
- Emmanuel: 94 let, narodil se na Mallorce, důchodce

3. Teoretická východiska

3.1 Jazyková politika Španělska

3.1.1 Pojmy „jazyk“ a „dialekt“

Pro studium jazykové situace na Mallorce je nutné pochopit základní lingvistické pojmy. Nejprve je třeba rozebrat, co je to „jazyk“, co je to „dialekt“ a jak spolu souvisejí. Přesnou definici jazyka není snadné podat, protože fenomén jazyka je složitý, ale pokud si položíme otázku, co je to jazyk a co je to dialekt, možné zjistit, že klíčovým pojmem je zde „variabilita“. Jazyková variabilita obohacuje komunikaci tím, že poskytuje způsoby vyjádření nejen prostřednictvím přímého významu slov a frází, ale také prostřednictvím kontextu, který nesou. Jak píše Fasold (2006, s. 6) „Tato variabilita má indexickou povahu. Lidé přizpůsobují své jazykové volby tak, aby odrážely jejich sociální zázemí (geografické i statusové, etnickou skupinu nebo pohlaví) a určovaly bezprostřední řečovou situaci“¹. Penny (2004) zdůrazňuje, že vývoj jazyka probíhá postupně, a proto nelze přesně určit okamžik, kdy se jazyk objevuje nebo kdy jiné rysy jazyka mizí. Jazyk také umožňuje vyměňovat si informace, vyjadřovat své potřeby, myšlenky, touhy a pocity, vytvářet vazby ve společnosti, formovat kulturní normy a tradice, předávat znalosti a kulturní dědictví.

Finegan a Besnier (1989, s. 7) definuje jazyk jako konečný systém prvků a principů, které umožňují mluvčím konstruovat věty pro konkrétní komunikační úkoly. Jazyk je systém, který má standardizovanou gramatiku a slovní zásobu, zatímco dialekt je varianta jazyka, která se může lišit výslovností, slovní zásobou a gramatickými rysy v závislosti na geografickém nebo sociálním kontextu. Často se používá pojem „jazyk“ a „dialekt“ jako hierarchický vztah: dialekt by měl být součástí jazyka, nikoliv s ním být na stejné hierarchické úrovni, jak uvádí Kasatkin (1989). Jinými slovy, každý dialekt je součástí jazyka a každý jazyk se skládá z dialektů.

Dialektální variabilita úzce souvisí se změnami v jazyce, protože změna nenastává náhle, ale začíná variabilitou mezi starými a novými rysy. Průběh jazykových změn je dokonce možné sledovat na základě mluvy různých věkových skupin mluvčích v téže komunitě ve stejném časovém okamžiku.

¹ Orig. The variability of language is indexical. Speakers vary the language they use to signal their social identities (geographical, social status, ethnicity, and even gender), and also to define the immediate speech situation.

Podle Blas Arroyo (2005, s. 26), je vztah mezi jazykem a dialektem charakterizován jak „koexistence různých jazykových systémů, k nimž by měli mluvčí přístup a mohli by mezi nimi podle okolností přecházet.“²

Z výše uvedeného vyplývá, že běžné chápání dialektu jako podmnožiny úředního jazyka není vždy správné, neboť tato definice není úplná ani přesná. Chceme-li najít analogický termín pro rozmanitost jazyka používanou v určitém sociálním nebo geografickém kontextu, může být vhodnějším pojmem „varietà“.

3.1.2 Pojem jazykové politiky

Definice jazyka a dialektu vedou k otázce jazykové politiky. Před popisem jazykové politiky Španělska, a zejména Baleárských ostrovů, je třeba pochopit definici jazykové politiky a její účel. Moderní jazyková politika je hlavním nástrojem řízení rozvoje jazykového potenciálu a závisí na cílech stanovených státem. McCarty (2011, s. 8) definuje jazykovou politiku jako „komplexní sociokulturní proces [a] způsoby lidské interakce, vyjednávání a produkce zprostředkované mocenskými vztahy. 'Politika' v těchto procesech spočívá v jejich jazykové regulační moci; to znamená ve způsobech, jakými vyjadřují normativní nároky na legitimní a nelegitimní jazykové formy a užití, čímž řídí jazykové statusy a užití“³. Různorodost a naléhavost problémů, které jsou předmětem jazykové politiky, implikují různé přístupy při jejím výkladu. V sociolingvistické literatuře může mít pojem jazyková politika různý obsah. V širším výkladu, jazyková politika je „soubor opatření, která přijímá stát, strana, třída, společenské seskupení za účelem změny nebo zachování stávajícího funkčního rozložení jazyků a jazykových subsystémů, za účelem zavedení nových nebo zachování užívaných jazykových norem, která jsou součástí obecné politiky a odpovídají jejich cílům“⁴, tak je definoval ruský lingvista Nikolsky (1978, s. 105). Jazyková politika se realizuje prostřednictvím určitých programů, koncepcí, které jsou vypracovány pro konkrétní národní

² Orig: la coexistencia de sistemas lingüísticos diferentes, a los que tendrían acceso los hablantes, quienes, de este modo, podrían alternar entre unos y otros según las circunstancias

³ Orig: a complex sociocultural process [and as] modes of human interaction, negotiation, and production mediated by relations of power. The 'policy' in these processes resides in their language-regulating power; that is, the ways in which they express normative claims about legitimate and illegitimate language forms and uses, thereby governing language statuses and uses.

⁴ Orig: совокупность мер, принимаемых для изменения или сохранения существующего функционального распределения языков или форм существования языка для введения новых или консервации употребляющихся языковых норм

celek s ohledem na etapy vývoje struktury sociálně-komunikačního systému v regionu, genetické, areálové vazby jazyka, socioekonomickou situaci. To znamená, že díky jazykové politice má stát přístup k různým směrům pro zachování živých jazyků a podporu minoritních jazyků nebo dialektů. Porozumění definicím pomůže pochopit jazykovou situaci a jazykovou politiku ve Španělsku.

3.1.3 Jazyková situace ve Španělsku

Španělsko je podle Lopez Garcia (2009, s. 13) tzv. *territorio plurilingüe* (vícejazyčným územím). To znamená, že existuje nejen velké množství jazyků, ale také velké množství dialektů v rámci jedné jazykové oblasti.

Za prvé, je nutné udělat rozbor pojmu „kastilský“ jazyk a včetně toho i krátký exkurz. První doklady poukazující na existenci různých variet jazyků pocházejí z desátého až jedenáctého století, ve své fundamentální práci píše Lapesa (1981). Jednalo se o *Glosas Emilianenses* a *Glosas Silenses*, tedy o poznámky, které doplňovaly latinský text jeho vysvětlením a překladem. Jazyk však zůstal neuspořádaný a bez pravidel až do doby Alfonse X. Moudrého (1252-1284), tedy do období rozvoje vědy a literatury. Alfonso X. prosazoval standardizaci kastilštiny a učinil z ní jazyk správy a soudnictví. Založení překladatelské školy v Toledu a upřednostňování děl v románských jazycích také vedlo k vytvoření kastilské prózy a standardizaci jazyka, což mělo velký význam pro kulturu a šíření jazyka, také upozorňuje Lapesa (1981). Po smrti Alfonse X. se vývoj jazyka neřídil ustáleným rytmem i docházel ke změnám. Jeho dědictví ovlivnilo vývoj kastilštiny i ve 14. století. Rafael Lapesa (1981) píše, že jeho iniciativy na vytvoření vědeckých a literárních děl v kastilštině a používání kastilštiny ve správních dokumentech připravily půdu pro další rozvoj a šíření jazyka. Na přelomu čtrnáctého a patnáctého století se začal projevovat vliv nového kulturního hnutí, a to humanismu⁵ a jeho zájmu o klasické řecko-latinské období. Když už popsáno toto období, nelze nezmínit Antonia Nebriju, autora první národní gramatiky kastilštiny vydané v roce 1492, jehož cílem bylo také vnést do jazyka jednotnost a standardizaci. Gramatika zahrnovala pravidla pravopisu, morfologie, syntaxe a fonetiky. Sám Nebrija (1492, s. 3) v úvodní části své gramatiky přiznává, že chce pro kastilštinu udělat to, co Zenodotos udělal pro řečtinu a Kratetus pro latinu.

⁵ Humanismus je demokratický a etický životní postoj, který potvrzuje, že člověk má právo a odpovědnost dát svému životu smysl a podobu.

V šestnáctém století byla dokončena kodifikace kastilštiny. Kastilština se stala národním a univerzálním jazykem, tj. jazykem, „kterým se mluví nejen v Kastilii, ale také v Aragonském království, v království Murcie s celou Andalusií, v Galicii, Asturii a Navarře; a to i mezi vulgárními lidmi, protože mezi vznešenými lidmi se tak dobře mluví v ostatních částech Španělska“⁶, jak popsal Juan de Valdés v roce 1535 (62 s.) ve svém díle *Diálogo de La Lengua*. Pokud jde o současnou situaci, podle *Informe* (zpráva) z roku 2022, je španělština, která má více než 500 milionů rodilých mluvčích⁷, druhým nejrozšířenějším jazykem.

S rozšířením jazyka ve Španělsku i mimo něj vyvstala otázka názvu, a název "španělština" se stal vhodnějším pro označení jazyka všech Španělů, včetně těch, kteří nepocházeli z Kastilie, a pro název, který by reprezentoval jazyk na cizích územích, jak poznamenává Rafael Lapesa (1981, s. 299). Na druhou stranu název „kastilština“ upřednostňují mluvčí na území Španělska, když hovoří o společném jazyce, čímž vyjadřují protiklad mezi kastilštinou a jiným jazykem (katalánštinou, galicijštinou, baskičtinou). Oba výrazy se používají k popisu téže jazykové skutečnosti, to znamená, že se jedná o synonyma. Ale, jak vyplývá z povahy synonym, není vždy vhodné použít jedno z dvojice synonymních slov, a to platí i v případě použití názvu španělština nebo kastilština, neboť existují situace, které vyžadují, aby byl zvolen konkrétní výraz. Právě z důvodu, že existuje protiklad kastilštinou a jiným jazykem, když mluvíme o jazyce právě ve Španělsku, ve většině případů raději používáme výraz „kastilština“.

Ted' bude popsána hlavní témata této kapitoly, a to je jazyková situace ve Španělsku. Jak už je bylo řečeno, jedná se o vícejazyčný prostor, který je podle Lópeze Garcíi (2009) územím, které má několik jazyků a které vznikl historickým kulturním vývojem, na rozdíl od vícejazyčného státu, který je utvářen politickými procesy. A jako příklad pro vysvětlení tohoto rozdílu autor uvádí jazykovou situaci SSSR, kde v době jeho existence existovalo na území několik jazyků jako v jednom státě, avšak po osamostatnění republik a rozpadu Svazu se změnila i jazyková mapa území.

⁶ Orig: “La lengua castellana se había no solamente por toda Castilla, pero en el reino de Aragón, en el de Nurcia con toda el Andaluzia y en Galizia, Asturias y Navarra; y esto aun hasta entre gente vulgar, porque entre la gente noble tanto bien se había en todo el resto de Spaña”

⁷ Informe 2022, Instituto Cervantes. Dostupné on-line:

https://cvc.cervantes.es/lengua/espanol_lengua_viva/pdf/espanol_lengua_viva_2022.pdf [cit: 12.01.2024]

Pojem „společný jazyk“, pod kterým, když se mluví o Španělsku, logicky a automaticky myslí španělštinu jako jazyk, kterým mluví všichni Španělé ve všech autonomních oblastech, jak je uvedeno v prvním odstavci článku 3 španělské ústavy:

1. Kastilština je úředním jazykem španělského státu. Všichni Španělé mají povinnost ji znát a právo ji používat.
2. Ostatní jazyky Španělska jsou rovněž úředními jazyky v příslušných autonomních oblastech v souladu s jejich stanovami.
3. Bohatství různých jazykových modalit Španělska je kulturním dědictvím, které musí být zvláště respektováno a chráněno⁸

Podle Puellese (1996) ústava umožnila uspokojit požadavky na regionální autonomii – zejména v oblastech se silným separatistickým hnutím, jako je Katalánsko a Baskicko – a zajistit jednotu španělského státu.

Vzhledem k opětovnému nástupu menšinových jazyků do veřejného života se ústava z roku 1978 snažila řešit novou jazykovou politiku Španělska. Cílem zákona bylo s přijetím autonomního statutu právě napravit situaci hluboké asimilace ve vztahu ke katalánštině a zároveň respektovat jazyková práva mluvčích jednoho či druhého úředního jazyka. Text ústavy definuje také další otázku, a to oficiální status jazyka. Ústava rozdělila Španělsko na sedmnáct autonomních oblastí a stanovila kastilštinu jako úřední jazyk státu, ale zároveň poskytla úřední status dalším jazykovým variantám na úrovni autonomních oblastí. Toto ustanovení umožnilo autonomním oblastem Španělska stanovit si vlastní jazykovou politiku v závislosti na jazycích, kterými se v daném regionu hovoří.

V tomto případě, i když někteří mluvčí nepovažují kastilštinu za svůj jazyk, nepopíratelně, že se jedná o jazyk, ve kterém se mohou dorozumět s kterýmkoli Španělem z jiného koutu země, jak ve své práci upozorňuje López García (2009, s. 10).

⁸ Orig: 1. El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho a usarla.

2. Las demás lenguas españolas serán también oficiales en las respectivas Comunidades Autónomas de acuerdo con sus Estatutos.

3. La riqueza de las distintas modalidades lingüísticas de España es un patrimonio cultural que será objeto de especial respeto y protección.

3.2 Ekonomický přehled

3.2.1 Ekonomika Španělska

Španělská ekonomika je jednou z největších a nejznámějších ekonomik ve světě. HDP na obyvatele v roce 2022 činil 1 328 miliard eur⁹, zatímco nominální HDP na obyvatele 28 276 eur.¹⁰ Jedná se o 4. největší ekonomiku v Evropské unii (podle nominálního HDP) a 12. největší na světě. Poslední zveřejněná roční míra změny indexu spotřebitelských cen ve Španělsku činila 3,1 % v prosinci 2023. Její veřejný dluh v roce 2022 činil 1 641 530 miliard eur a s dluhem ve výši 111,2 % HDP se řadí mezi země s nejvyšším poměrem dluhu k HDP na světě¹¹. Míra nezaměstnanosti činila 12,8 %.

Katalánsko a Madrid vytvářejí přibližně 20 % HDP země, zatímco ostatní regiony, s výjimkou průmyslového Baskicka a Navarry, se zaměřují především na dočasnou a/nebo nízkopříjmovou zaměstnanost v oblasti cestovního ruchu, souvisejících služeb a zemědělství. Španělsko je třetím největším světovým producentem vína, čtvrtým největším producentem citrusových plodů a zajišťuje také ¼ světové produkce oliv a olivového oleje. Odvětví cestovního ruchu je v zemi významným ekonomickým faktorem, který se na ročním HDP země podílí přibližně 11 %. Španělsko, které je třetí nejoblíbenější turistickou destinací ve světě, kterou každoročně navštíví více než 75 milionů turistů. Význam Španělska v celosvětovém cestovním ruchu se projevuje přítomností sídla Světové organizace cestovního ruchu (*World Tourism Organization*). Hlavními vývozními komoditami španělského průmyslu jsou farmaceutické výrobky a automobily. Hodnota farmaceutického trhu v zemi se odhaduje na 25 miliard dolarů. Automobilový průmysl patří k hlavním tahounům španělské ekonomiky. S roční produkcí více než 2,8 milionu vozů je země druhým největším

⁹ *GDP in Spain - statistics & facts*. Statista Research Department [online], 21.12.2023. Dostupné on-line: <https://www.statista.com/topics/7776/gdp-in-spain/#topicOverview> [cit: 20.01.2024]

¹⁰ *Gross domestic product (GDP) per capita in Catalonia and in Spain as a whole between 2004 and 2022*. Statista Research Department [online], 12.01.2023. Dostupné on-line: <https://www.statista.com/statistics/327120/gdp-per-capita-in-catalonia-spain-and-eurozone/> [cit: 20.01.2024]

¹¹ O'Neill, Aaron. *Spain: National debt from 2018 to 2028* [online], 30.11.2023. Dostupné on-line: <https://www.statista.com/statistics/270411/national-debt-of-spain/#:~:text=In%202022%2C%20the%20national%20debt,U.S.%20dollars%20that%20same%20year.&text=The%20Spanish%20economy%2C%20though%20in,largest%20and%20most%20important%20economies.> [cit: 20.01.2024]

výrobce automobilů v Evropě a osmým největším ve světě. Až 80 % vozidel vyrobených ve Španělsku je určeno pro export.¹²

3.2.2 Ekonomika Baleárských ostrovů

HDP¹³ Baleárských ostrovů z roku 2022 činil 35 465 milionů eur, což je 12. největší ekonomikou Španělska z hlediska HDP. Pokud jde o HDP na obyvatele, tak on činil v roce 2022 na Baleárských ostrovech 29 603 eur, zatímco ve Španělsku to bylo 28 276 eur HDP na obyvatele. V roce 2022 veřejný dluh byl 8 874 milionů eur, což je 25 % HDP, a dluh na obyvatele činil 7 350 eur. Pokud se podíváme do EPA¹⁴ na údaje o nezaměstnanosti na Baleárských ostrovech, zjistíme, že míra nezaměstnanosti činila 11,4 % aktivního obyvatelstva, což je nižší míra než na celostátní úrovni.

Průmysl Baleárských ostrovů se vyznačuje vyšším relativním významem obchodu, dopravy, hotelů a restaurací (36,2 % HDP regionu) a stavebnictví (7,7 %). Podíl exportu na HDP Baleárských ostrovů (5,9 %) je druhý nejvyšší v zemi; hlavními vývozními položkami jsou chemické výrobky (41 % celkového vývozu) a energetické produkty (19 %). Zvláštní zmínku zasluhuje role cestovního ruchu: výdaje zahraničních turistů v roce 2019 činily 14,843 miliardy eur, což představuje 16 % celkových výdajů Španělska a více než 90 % výdajů na cestovní ruch na samotných ostrovech.¹⁵

¹² Kiprop, Joseph. *The biggest industries in Spain*. WorldAtlas [online] , 20.05.2018. Dostupné on-line: <https://www.worldatlas.com/articles/the-biggest-industries-in-spain.html> [cit: 20.01.2024]

¹³ *PIB de las Islas Baleares 2022*. Dostupné on-line: <https://datosmacro.expansion.com/pib/espana-comunidades-autonomas/islas-baleares> [cit: 20.01.2024]

¹⁴ *EPA de las Islas Baleares* . Dostupné on-line: <https://datosmacro.expansion.com/paro-epa/espana-comunidades-autonomas/islas-baleares> [cit: 22.01.2024]

¹⁵ CaixaBank Research, 01.02.2024. Dostupné on-line: <https://www.caixabankresearch.com/en/publications/autonomous-community-profiles/balearic-islands> [cit: 05.02.2024]

3.3 Moderní jazyková politika Španělska

Na celostátní úrovni hrají klíčovou roli při formulování a provádění státní jazykové politiky Ministerstvo kultury a sportu (*Ministerio de Cultura y Deporte*) a Ministerstvo školství a odborného vzdělávání (*Ministerio de Educación y Formación Profesional*). Tato ministerstva vypracovávají normy a učební osnovy, včetně těch, které se týkají výuky španělštiny a dalších jazyků uznávaných ve Španělsku, ve své práci píše Stewart (1999).

Je třeba mít rovněž na paměti, že autonomní statuty některých autonomních oblastí odkazují na existenci dalších jazyků (menšinových jazyků) na jejich území. Tyto jazyky nemají úřední status, ale jsou v různé míře uznávány a chráněny, téměř vždy s omezením na konkrétní území, na kterém se jimi mluví. Někdy jsou tyto jazyky výslovně zmíněny. V jiných případech se hovoří o obecném jazykovém pluralismu¹⁶ a v dalších o právních předpisech upravujících jazykové formy převládající na daném území.

Důležitým evropským dokumentem souvisejícím s ochranou menších jazyků je Evropská charta regionálních či menšinových jazyků (*European Charter for Regional or Minority Languages*), dokument, který vstoupil v platnost 1. 3. 1998. Tento dokument vychází z obecně přijímaného názoru, že jazyky jsou součástí kulturního dědictví a jako takové si zaslouží ochranu. Podle Kardosa (2019) Evropská charta regionálních či menšinových jazyků přináší významné výhody, jako je ochrana kulturního dědictví, zlepšení sebevědomí jazykových menšin, podpora mnohojazyčnosti, rozvoj vzdělávacích programů a poskytování právní a politické podpory. Tyto aspekty přispívají k zachování a podpoře kulturní a jazykové rozmanitosti jako důležité součásti evropského dědictví a podporují mnohojazyčnost a mezikulturní porozumění.

Provádění Charty má však i své nevýhody, k nimž patří finanční náklady a náklady na zdroje na podporu programů, politické a sociální problémy spojené s napětím ve vícejazyčných státech, riziko segregace, obtíže při standardizaci výuky a možný odpor některých částí společnosti, pokračuje Kardos (2019).

Španělské království se ratifikací¹⁷ (dne 9.4.2001) Evropské charty regionálních a menšinových jazyků zavázalo k mezinárodní ochraně regionálních jazyků, kterými se mluví na jeho území. Samotná Evropská charta regionálních nebo menšinových jazyků rozlišuje

¹⁶ Jazyková politika zaměřená na zachování a rozvoj jazykové rozmanitosti státu. Charakteristické pro vyspělé demokracie v Evropě a Severní Americe.

¹⁷ Ratifikace je závazné potvrzení platnosti zvláště důležitého dokumentu, typicky mezinárodní smlouvy

dvě úrovně ochrany, které se ve Španělsku uplatňují následovně: Na jazyky, které jsou uznány jako úřední v příslušných autonomních statutech (Baskicko, Katalánsko, Baleárské ostrovy, Galicie, Valencijská oblast a Navarra), se vztahují ustanovení části III¹⁸. Na jazyky, kterými se tradičně mluví na ostatních územích a které jsou upraveny a chráněny autonomního statutu, se použijí ustanovení části II¹⁹. Španělské právo tedy odráží dvě různé úrovně ochrany, které odpovídají kulturním, zeměpisným a jazykovým rozdílům a obecně různým charakteristikám jazyků používaných v celém Španělsku.

Za účelem zlepšení jazykové politiky státu definuje Výbor ministrů rady Evropy (*Committee of Ministers of the Council of Europe*) doporučení. Na základě doporučení ze zasedání ministrů číslo 1363 ze dne 11. prosince 2019²⁰ přijalo Španělské království opatření ke zlepšení jazykové situace.

Jak se Španělsko řídí svou jazykovou politikou, pomůže pochopit, jak tato obecná politika ovlivňuje Baleárské ostrovy a zda se místní jazyková realita liší od jazykové politiky.

¹⁸ Council of Europe (2023) European Charter for Regional or Minority Languages (ETS No. 148). Strasbourg Cedex. ISBN: 978-92-9387-2. Dostupné on-line: <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/text-of-the-charter> [cit: 22.01.2024]

¹⁹ Council of Europe (2023) European Charter for Regional or Minority Languages (ETS No. 148). Strasbourg Cedex. ISBN: 978-92-9387-2. Dostupné on-line: <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/text-of-the-charter>[cit: 22.01.2024]

²⁰ Recommendation CM/RecChL(2019)7 of the Committee of Ministers to member States on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Spain. 11.12.2019. Dostupné on-line: https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectId=0900001680993e63[cit: 22.01.2024]

3.4 Baleárské ostrovy

3.4.1 Stručná historie Baleárských ostrovů

Baleárské souostroví se nachází v západní části Středoziemního moře poblíž východního pobřeží Španělska (Pyrenejský poloostrov). Skládá se ze tří hlavních ostrovů: Mallorca, Menorca, Ibiza a dalších menších ostrovů. Má 1 188 000 obyvatel a rozlohu 4 992 km². Každý ostrov má svá specifika a v něčem se od ostatních liší. Mallorca je největším a nejlidnatějším ostrovem, Menorca je druhým největším ostrovem co do rozlohy, ale třetím největším co do počtu obyvatel. Naproti tomu Ibiza je z těchto tří ostrovů nejmenší rozlohou, ale má druhý největší počet obyvatel²¹; Ibiza se od ostatních dvou ostrovů liší také krajinou, vegetací a zejména původem zakládajících osad, jak upozorňuje Picornell (1997).

V Gran Encyklopedie Catalana (1989) popsána historie katalánsky mluvících regionů, a proto také možné sestavit stručný přehled historie Baleárských ostrovů. Předpokládá se, že substráty obyvatelstva se liší mezi Ibizou na jedné straně a Mallorkou a Menorcou na straně druhé: Xamena Fiol (2005) píše, že i když existují důkazy, že Mallorca a Menorca byly poprvé osídleny kolem roku 4000 př. n. l. lidmi pocházejícími z různých oblastí jako Sardinie, Sicílie a východní část Pyrenejského poloostrova, , neexistuje žádný jasný důkaz o osídlení Ibizy až do příchodu Kartaginců v roce 654 př. n. l. Kartaginští zůstali na Ibize nejméně pět století a založili zde největší město Ibusium (dnešní Ibiza) jak uvádí v Gran Enciclopèdia Catalana (1989) Na Mallorce začalo romanizace²² ostrova s příchodem Římanů v roce 123 př. n. l. Mallorka byla izolovaným ostrovem, což způsobilo pomalý proces romanizace, ale postupem času se původní obyvatelstvo začalo integrovat do římské kultury a začalo přejímat latinu. Toto období romanizace trvalo až do nástupu germánské a byzantské nadvlády v 5. a 6. století.

Podle Xamena Fiola (2005) se zdá, že v 8. a 9. století byla Mallorca nezávislým územím a měla jen malé kontakty s jinými národy, ačkoli byla vystavena útokům Maurů, kteří se na poloostrově usadili na počátku 8. století. Islámská nadvláda na Mallorce trvala od roku 902 až do roku 1229, kdy král Jaume I. zahájil expanzi na ostrově. Během islámského

²¹ *Population of the Spanish autonomous community of the Balearic Islands in 2023, by island.* Statista Research Department, 03.11.2023. Dostupné on-line: <https://www.statista.com/statistics/449291/population-of-the-balearic-islands-by-island/>[cit: 18.01.2024]

²² proces postupného převládání římského vlivu v západní polovině Evropy, především na území podmaněném samotnými Římany, na němž zakládali římské provincie

období docházelo k rozvoji ostrova v oblasti zemědělství, hospodářství a kultury. Také se projevil vliv arabské kultury v toponymii²³ ostrova, která obsahovala arabské prvky v názvech měst a obcí.

Reconquista Baleárských ostrovů začala v letech 1229-1230 pod vedením aragonského krále Jakuba I, jak popisuje Santamaria (1991). Ostrovy se staly součástí katalánsko-aragonské koruny a toto dobytí přineslo nové obyvatelstvo a katalánštinu na ostrovy. V 16. století proběhlo významné sociální povstání, povstání majorských Němců, známé jako „Germania“. Germáni drželi moc na Mallorce až do roku 1523, kdy byli poraženi Karlem V. Během vlády rakouské dynastie se Mallorca těšila politické autonomii, ale centralizace a sjednocení státní politiky byly zavedeny po nástupu dynastie Bourbonů k moci. V oblasti jazyka se v 15. a 16. století rozšířilo používání kastilštiny pod vlivem královské kanceláře a vzdělaného obyvatelstva.

V 17. století na Mallorce rostl vliv šlechty. Také v té době postihla ostrov epidemie dýmějového moru, což vedlo ke snížení počtu obyvatel. V dalším století vypukla válka o španělské dědictví po smrti Karla II. Mallorca uznala Filipa V. za krále, ale byla dočasně obsazena anglo-holandskými vojsky v roce 1706. Nakonec se v roce 1715 stala opět součástí Filipovy vlády, což znamenalo ztrátu autonomie a centralizaci správy, což mělo za následek nárůst vlivu kastilštiny na ostrově. Tak, Xamena Fiol (2005) uvádí jako příklad právo, že v roce 1768 král Carlos III. nařídil, aby úřední dokumenty byly psány v kastilštině: „Nařizuji, aby výuka prvních písmen, latiny a rétoriky probíhala v kastilštině.“²⁴ V 19. století Mallorca zažila válku za nezávislost, která měla dopad na hospodářskou situaci. V roce 1833 byla zřízena provincie Baleárské ostrovy a Mallorské království bylo zrušeno.

Na konci 19. století začala na Mallorce modernizace v oblasti zahraničního obchodu, průmyslu a dopravy, což vedlo k hospodářskému růstu. Hnutí *Renaixença* (znovuzrození) se snažilo obnovit katalánskou kulturu a jazyk, zejména v literární oblasti, například, v roce 1840 byl založen časopis *La Palma*. Během diktatury Primo de Rivery (1923-1930) se zesílil regionalismus a levicová opozice. Po jeho odstoupení v roce 1930 posílila pozice liberálů a začaly se formovat autonomistické a republikánské strany. Po

²³ Toponomastika (toponymie) je nauka o místních jménech (toponymech). Zabývá se jejich vznikem, tvořením, rozšířením a povahou. Toponomastika je součástí onomastiky.

²⁴ Real cédula de Aranjuez (1768), orig: “Mando que la enseñanza de primeras letras, latinidad y retórica se haga en lengua castellana.”

komunálních volbách v dubnu 1931 byla vyhlášena druhá španělská republika. Občanská válka v roce 1936 přivedla k moci Francisca Franca, kdy na Mallorce byly fašistické milice a Palma byla bombardována. Jak poznamenává Xamena Fiol (2005) po válce následovala dlouhá éra nacionalistické politiky s cenzurou a represemi. Po smrti Franca v roce 1975 a obnovení demokracie vstoupila Mallorca a celé Španělsko do nové éry. Ústava z roku 1978 zavedla autonomní oblasti, což přineslo autonomii pro Baleárské ostrovy.

3.4.2 Administrativní uspořádání Baleárských ostrovů

Parlament Baleárských ostrovů (*Parlament de les Illes Balears*) je jednokomorový²⁵ autonomní parlament Baleárských ostrovů, jednou z autonomní oblasti Španělska. Parlament, který se skládá z 59 volených míst, sídlí ve městě Palma na ostrově Mallorca.

Španělská ústava z roku 1978 předpokládala uspořádání státu ve formě autonomních oblastí. Když provincie usilovaly o autonomii, mohly požádat Kongres poslanců (*Congreso de los Diputados*) o režim před autonomie jako přechodné fáze od centralizované vlády k samosprávě. Dne 13. června 1978²⁶ byl zřízen Generální interinsulární konzulát (*Consell General Interinsular*), který nahradil Provinční radu Baleárských ostrovů. Tento orgán měl některé pravomoci v oblasti zdravotnictví a kultury, ale jeho hlavním úkolem bylo vypracovat statut autonomie souostroví. Členové rady byli zvoleni dekretem ze 17. července 1978²⁷. Což byl první krok k vytvoření demokraticky zvoleného orgánu, který by zastupoval zájmy obyvatel Baleárských ostrovů na cestě k autonomii, uvádí Moreno (2002). Tento proces byl součástí širších změn ve Španělsku, jejichž cílem bylo posílení demokracie a rozvoj regionální samosprávy. Dne 1. března 1983 vstoupil v platnost autonomní statut Baleárských ostrovů a Generální meziostrovní rada a

²⁵ Jednokomorový systém je typ zákonodárného sboru, který se skládá z jedné komory nebo shromáždění, které přijímá zákony a hlasuje jako jeden celek. Unikomeralismus se stává stále běžnějším typem zákonodárství, tvoří téměř 60 % všech národních zákonodárných sborů a ještě větší podíl zákonodárných sborů na nižší než národní úrovni. Dostupné on-line:

https://data.ipu.org/compare?field=country%3A%3Afield_structure_of_parliament#pie [cit: 05.01.2024].

²⁶ "Real Decreto-ley 18/1978, de 13 de junio, por el que se aprueba el régimen preautonómico para el archipiélago Balear". *Official State Gazette*. 30.06.1978. Dostupné on-line:

<https://www.boe.es/boe/dias/1978/06/30/pdfs/A15577-15578.pdf> [cit: 05.01.2024]

²⁷ "Ley 39/1978, de 17 de julio, de elecciones locales". *Official State Gazette*. 21.07.1978. Dostupné on-line: <https://boe.es/boe/dias/1978/07/21/pdfs/A17267-17275.pdf>. [cit: 05.01.2024]

její funkce převzala nově vytvořená vláda Baleárských ostrovů, která převzala odpovědnost za správu regionu v souladu se zásadami autonomie a samosprávy.

V současné době se každé čtyři roky konají volby prezidenta parlamentu Baleárských ostrovů. Poslední regionální volby na Baleárských ostrovech 2023 se konaly v neděli 28. května 2023, v nichž se volil 11. parlament autonomní oblasti Baleárské ostrovy. Volit se mohlo všech 59 míst v parlamentu. Volby se konaly současně s regionálními volbami v dalších jedenácti autonomních oblastech a s komunálními volbami v celém Španělsku. Výsledky voleb ukázaly, že strana *Partido Popular de las Islas Baleares*, jejíž předsedkyní je Margalida Prohens Rigo, zvítězila s 35 % náskokem.²⁸

3.4.3 Katalánština

Katalánštinou mluví deset milionů lidí²⁹ v Andoře, Španělsku, Francii a Itálii. Jde o západní románský jazyk, který se objevil jako jeden z jazyků v rámci románského kontinua na pyrenejské hranici karolínské říše s islámským světem Al-Andalusu v 8. a 9. století. Do stejné skupiny patří španělština, portugalština, galicijština, francouzština a okcitanština. Rozdílně od některých evropských jazyků, které vykazují výraznou dialektální variabilitu, jako je například italština nebo němčina, katalánština je diatopicky jedním z nejhomogennějších jazyků v Evropě. První texty psané výhradně v katalánštině pocházejí z dvanáctého století. Ve třináctém a patnáctém století se jazyk rozšířil na nová území a začal nahrazovat latinu. Xamena Fiol (2005) uvádí příklad literáta narozeného na Mallorce Ramóna Llully (1232-1315), který byl nejen zakladatelem katalánské prózy, ale také přetvořil katalánštinu v jazyk používaný v několika oborech vědění. Ramón Lull považován za „otce katalánštiny“, protože zdokonalil rodící se jazyk.

Pokud o třináctém až patnáctém století hovoříme jako o období jazykového rozvoje, následující tři století představovalo zcela opačný trend. Úpadek katalánštiny byl zaznamenán především v literární tvorbě, ale i v jiných oblastech její užívání z různých

²⁸Proclamació dels diputats i diputades electes com a conseqüència de les eleccions del 28 de maig de 2023 al Parlament de les Illes Balears. *Butlletí Oficial de les Illes Balears* (in Catalan). Govern de les Illes Balears (78): 35026–35029. 13.06.2023. ISSN 2254-1233 Dostupné on-line: <https://intranet.caib.es/eboibfront/ca/2023/11753/674666/proclamacio-dels-diputats-i-diputades-electes-com-> [cit: 05.01.2024]

²⁹*Catalan, language of Europe*. Generalitat de Catalunya. Dostupné on-line: <https://llengua.gencat.cat/permalink/91192f76-5385-11e4-8f3f-000c29cdf219> [cit: 11.01.2024]

politických a společenských důvodů upadalo. Do doby když byla katalánština po přechodu území severního Katalánska pod francouzskou korunu v polovině sedmnáctého století zakázána pro úřední užívání. Zejména po porážce Katalánska ve válce o španělské dědictví (1701-1714). Tento konflikt skončil podpisem Utrechtského míru³⁰, po němž se španělským králem stal Filip V. z dynastie Bourbonů, jak zdůrazňuje Rees (1996). Ve snaze posílit centralizovanou moc a uvést kulturní a správní aspekty země na jednotnou úroveň zavedl Filip V. na počátku 18. století řadu dekretů známých jako Dekrety nového zákona (*Decretos de Nueva Planta*).

Tyto dekrety zrušily autonomii a jedinečné legislativní systémy různých regionů, včetně Katalánska, a nahradily je kastilskými zákony, čímž fakticky sjednotily právní správu v celém Španělsku. V Katalánsku, postupuje Rees (1996), stejně jako v jiných regionech s vlastními jazyky a tradicemi, byla katalánština vyloučena z úředního a vzdělávacího používání a jako jediný úřední jazyk byla prosazena kastilština.

Etxebarria (2002) zdůrazňuje, že ačkoli katalánština nebyla formálně „zakázána“, její používání v úřední sféře bylo výrazně omezeno, což vedlo k jejímu úpadku ve veřejném, právním a vzdělávacím životě regionu. Po tomto nepříznivém pro jazyk období následovala vlna obnovy známá jako *Renaixença* (znovuzrození). Toto období se chronologicky shoduje s hnutím romantismu, v němž se do popředí dostala kulturní a jazyková historie a národní cítění Katalánců. Nejen v literární sféře, ale i v dalších oblastech využití jazyka začala katalánština opět hrát důležitou roli. Vedle umělecké tvorby vstoupil jazyk i do oblasti publicistiky, například do časopisů *El Calendari Català* (Katalánský Kalendář) a *La Il·lustració Catalana* (Katalánské Osvícení), vydávaných v Katalánsku. Diktatura Primo de Riveri (1923-1930) a Franca (1939-1975) zastavila rozvoj jazyka a v letech 1939-1975 byla katalánština vyřazena z veřejného života a zakázána ve všech svých formách a publikacích, píše Vann (1999). Ačkoli od 50. let 20. století již represe vůči jazyku nebyly tak silné, k úplnému obnovení a zrušení zákazu došlo až v roce 1978, kdy byla přijata ústava uznávající jazykový pluralismus, jak bylo uvedeno v předchozích kapitolách.

³⁰ Utrechtský mír je označení pro mírovou smlouvu uzavřenou 11. dubna 1713 v nizozemském městě Utrecht mezi Francií a Španělskem na jedné straně a Velkou Británií, Nizozemím, Portugalskem, Savojskem a Pruskem na druhé straně

Je důležité zmínit rozdělení katalánštiny. Existují dvě hlavní skupiny, východní a západní katalánština, které jsou odděleny izoglosami³¹, jež protínají území katalánských zemí od severu k jihu. Východní varieta zahrnuje katalánštinu severního Katalánska, východní části Katalánska, města Algherese v Itálii a na Baleárských ostrovech. Západní část Katalánska, celá Andorra a Valencijská komunita tvoří kontinuum západní katalánštiny. Tyto dva dialektální bloky se od sebe liší zejména v oblasti fonetiky, píšou Čermák a Kořátková (2020). A řeč na Baleárských ostrovech vykazuje ještě více zvláštností.

Jak již bylo zmíněno, katalánština Baleárských ostrovů patří do východní skupiny katalánských dialektů. Tento dialekt má své vlastní zvláštnosti, které se vysvětlují historickými faktory. Je třeba poznamenat, že baleárská katalánština je sekvenční dialekt, což znamená, že se na tomto území nevyvinula z latiny, ale byla přenesena z románského jazyka. Vzhledem k územní izolaci ostrovů a jejich vzdálenosti od katalánského jazykového kontinua východního Katalánska si baleárská katalánština zachovala některé archaické jazykové formy. Na utváření tohoto dialektu měl vliv i osadníky z Katalánského knížectví, což vysvětluje jeho příslušnost ke skupině východní katalánštiny. Možný je také vliv okcitánských kolonizátorů na některé rysy baleárské katalánštiny.

Postavení španělštiny jako úředního jazyka na základě španělské ústavy již bylo popsáno. Přidejme informace o právních předpisech týkajících se katalánštiny na Baleárských ostrovech. Autonomní statut Baleárských ostrovů z roku 1983 obsahuje důležité ustanovení o katalánštině:

Článek 4

Samotný jazyk:

1. Katalánský jazyk, typický pro Baleárské ostrovy, bude mít spolu s kastilštinou charakter úředního jazyka.
2. Každý má právo jej znát a používat a nikdo nesmí být diskriminován na základě jazyka.
3. Instrukce Baleárských ostrovů zaručí normální a oficiální používání obou jazyků, přijmou nezbytná opatření k zajištění jejich znalostí a vytvoří podmínky, které umožňují plnou rovnost obou jazyků s ohledem na práva občanů Baleárských ostrovů³².

³¹ linie na jazykové mapě, která vyznačuje hranice rozšíření jazykového jevu.

³² Orig: La lengua propia.

Další legislativní koncepce upravující používání katalánštiny na ostrovech, a to zákon č. 2/1986 ze dne 19. dubna 1986³³ o jazykové normalizaci, který rozvíjí článek 4 autonomního statutu Baleárských ostrovů a jako své cíle uvádí mimo jiné „katalánština je jazykem Baleárských ostrovů a každý má právo ji znát a používat“³⁴ a „Toto právo znamená možnost obracet se na státní správu, veřejné orgány a veřejné i soukromé společnosti ústně nebo písemně v katalánštině“³⁵.

V úředním nebo správním kontextu není pochyb o tom, že se jedná o dvojjazyčné území. Mimo legislativní rámec však existuje realita, která se od oficiálního stanoviska liší. Mezi lety 1960 a 2014 narostla populace ostrovů o 152,6 % podle Melià a Vanrell (2018). Celkem 40 % obyvatel se nenarodilo na ostrovech, a ostrovy navíc každý rok navštíví více než 10 milionů turistů.

1. La lengua catalana, propia de las Illes Balears, tendrá, junto con la castellana, el carácter de idioma oficial.

2. Todos tienen el derecho de conocerla y utilizarla, y nadie podrá ser discriminado por razón del idioma.

3. Las instituciones de las Illes Balears garantizarán el uso normal y oficial de los dos idiomas, tomarán las medidas necesarias para asegurar su conocimiento y crearán las condiciones que permitan llegar a la igualdad plena de las dos lenguas en cuanto a los derechos de los ciudadanos de las Illes Balears.

³³ V samotném dokumentu se hovoří o vývoji článku 2, avšak po reformě autonomního statutu stanovené organickým zákonem č. 1/2007 ze dne 28. února 2007 o reformě autonomního statutu Baleárských ostrovů je cílem článku 4 je jazyk.

³⁴ Orig: “El catalán es la lengua propia de las islas Baleares y todos tienen el derecho de conocer y usarla”

³⁵ Orig: “Este derecho implica poder dirigirse en catalán, oralmente o por escrito, a la Administración, a los Organismos públicos y a las Empresas públicas y privadas”

4. Vlastní práce

V této části práce bude nejprve analyzována současná jazyková politika Baleárských ostrovů.

V první části budou analyzovány údaje o užívání jazyků na Baleárských ostrovech (*L'Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears 2014 ((EULIB2014))*) shromážděné prostřednictvím telefonických hovorů v roce 2014 a následně zveřejněné v roce 2017. Průzkum byl proveden s 1800 účastníky ve věku od 15 let, a to především v posledních dvou měsících roku 2014 a na začátku ledna 2015. Na průzkumu spolupracovala Baleárská univerzita a ministerstvo kultury katalánské vlády. Následné partnerství ze dne 25. října 2016 mezi Oddělením pro transparentnost, kulturu a sport, Oddělením kultury katalánské vlády a Univerzitou Baleárských ostrovů mělo za cíl podpořit závěrečnou fázi průzkumu. Hlavním cílem průzkumu EULIB 2014 bylo zhodnotit jazykové kompetence a jejich uplatnění v mezilidských vztazích v různých kontextech.

Podobné studie byly provedeny na Baleárských ostrovech v letech 2004 a 2014, což neumožňuje získat aktuálnější údaje. Za tímto účelem bude v první části vlastní práce popsáno pět rozhovorů s respondenty tří různých věkových skupin. Rozhovory byly vedeny s cílem zjistit názory respondentů na současnou jazykovou politiku a zjistit, jakým způsobem používají jazyky v každodenním životě. Pak bude provedena SWOT analýza nejčteněji využívaného způsobu financování rozvoje jazykové politiky.

4.1 Aktuální stav jazykové politiky na Baleárských ostrovech

4.1.1 Znalost katalánštiny

Základním dotazem výzkumu byl dotaz na samotnou znalost katalánštiny. Odpovědi byly strukturovány dle věku do kategorií 5-14 let, 15-29 let, 30-44 let, 50-64 let a 65 let a více.

Tabulka 1- znalost katalánštiny podle věku (v %)

Věková skupina	Rozumí	Mluví	Umí číst	Umí psát
15-29	97,2	89	91,7	83,9
30-44	94,1	74,2	80,8	60,3
45-64	99,5	81,2	86	53,1
65 a víc	96,9	83,3	75	43,9
Total	96,8	80,5	83,5	61,9

Zdroj: CAIB.ES, vlastní úprava formátování 27.02.2024

Podle věku, skupina, která vykazuje nejmenší znalost katalánštiny, je věková skupina mezi 30 a 44 lety. Je to také věková skupina, která nejméně rozumí a mluví katalánsky, a to ve procentu 94,1 % a 74,2 %. A právě v opačných rozsazích jsou dovednosti větší: mezi osobami mladšími 29 let 97,2 % rozumí katalánštině a 89,0 % ví, jak jej mluvit. To potvrzuje i jeden z nejmladších respondentů, Alexandre: *Vzhledem k tomu, že jsem se učil v katalánštině, mluvím jí plynule, a taky umím jej číst.* To se vysvětluje skutečností, že mladí lidé, i když existuje mnoho imigraci (cizí nebo státní), byli vzděláváni v době, kdy přítomnost od katalánštiny po výuku zaručuje ve většině případů učení jazyka.

Věková skupina, která, jak je patrné z tabulky 1, zná katalánštinu nejlépe, je skupina ve věku 44 až 64 let, a to s 99,5 % a 83,3 %. Například informátorka Camila uvedla: *katalánština je můj mateřský jazyk, jazyk, kterým mluvím od narození, takže ji rozumím a mluvím jí častěji, možná dokonce v některých chvílích lépe než kastilštinou.*

Tabulka 2 - znalost katalánštiny podle ostrova (v %)

Ostrov	Rozumí	Mluví	Umí číst	Umí psát
Mallorca	97,2	82,3	83,9	62,4
Menorca	94,3	80,2	85,6	66,2
Ibiza a Formentera	96	70,6	79,7	56,8
Total	96,8	80,5	83,5	61,9

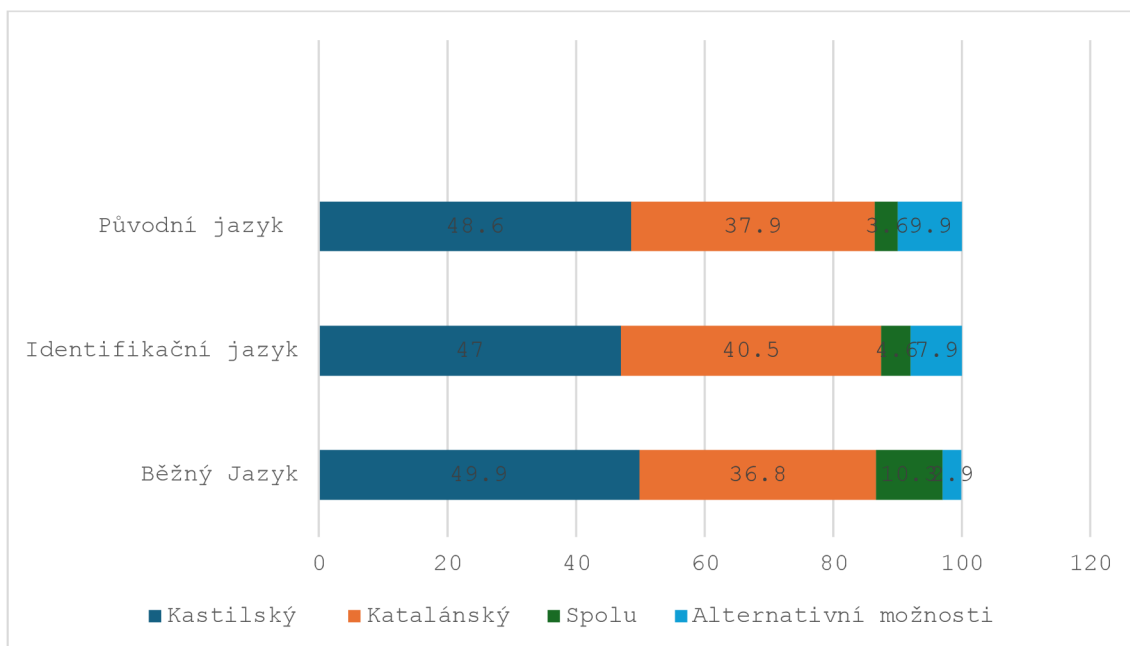
Zdroj: CAIB.ES, vlastní úprava formátování 27.02.2024

Podle ostrova, procento schopnosti porozumět jazyku je na Menorce nižší, ale rozdíl není tak velký - 94,3 % proti 97,2 % Mallorky a 96,0 % Ibizy a Formentery. Mluvení naopak na Menorce (80,2 %) daleko převyšuje Ibizu a Formenteru (70,6 %), ale ne Mallorca (82,3 %). Jedna z nejstarších informátorek, Dolores, narozená na Menorce, zdůraznila: *Moje rodina vždy mluvila pouze katalánsky. A na Mallorce, pokud se vzdálíte od centrálních oblastí s vysokým přílivem turistů, je těžké najít člověka, který neumí nebo nemluví katalánsky. S největší pravděpodobností s vámi budou lidé na vesnici mluvit pouze katalánsky.*

4.1.2 Původní jazyk, identifikační jazyk a běžný jazyk

Jednou z hlavních oblastí šetření bylo definice původních jazyků, stejně jako identifikačních jazyků, a které se používají každodenně.

Graf 1- původní, identifikační, běžný jazyk (v %)

Zdroj: CAIB.ES, vlastní úprava formátování 27.02.2024

Pokud jde o původní jazyk, je možné říct, že na celých Baleárských ostrovech je téměř polovina respondentů - 48,6 %, kteří mají jako svůj původní jazyk kastilštinu, katalánština je původním jazykem 37,9 % respondentů a zbytek má buď jiné původní jazyky nebo jiné kombinace 9,9 % nebo katalánština a kastilština spolu 3,6 %. Mladší respondenti považovali za svůj mateřský jazyk kastilštinu než katalánštinu. Bernardo uvedl: *I když moji rodiče mezi sebou vždy mluvili katalánsky, myslím, že mým mateřským jazykem je stále kastilština. Je to jazyk, který si pamatuji od svých nejranějších let.* Na tuto odpověď byla položena upřesňující otázka týkající se přítomnosti přání mluvit více katalánsky. Respondent odpověděl takto: *Nevidím důvod, proč bych to chtěl dělat. A myslím, že na Mallorce se dá žít i bez znalosti katalánštiny.*

Starší generace respondentů považuje za svůj původní jazyk katalánštinu a s kastilštinou se ani nespojuje. Emmanuel k tomu řekl: *Mladší generace vyrůstá stále více pod kastilským vlivem, i když jejich rodiče mluví katalánsky. Mým mateřským jazykem je katalánština a přál bych si, aby si co nejvíce mladých lidí vybralo katalánštinu, protože je to úřední jazyk Baleárských ostrovů. Stejně jako se považují za Mallorčana, považují katalánštinu za jazyk své duše.*

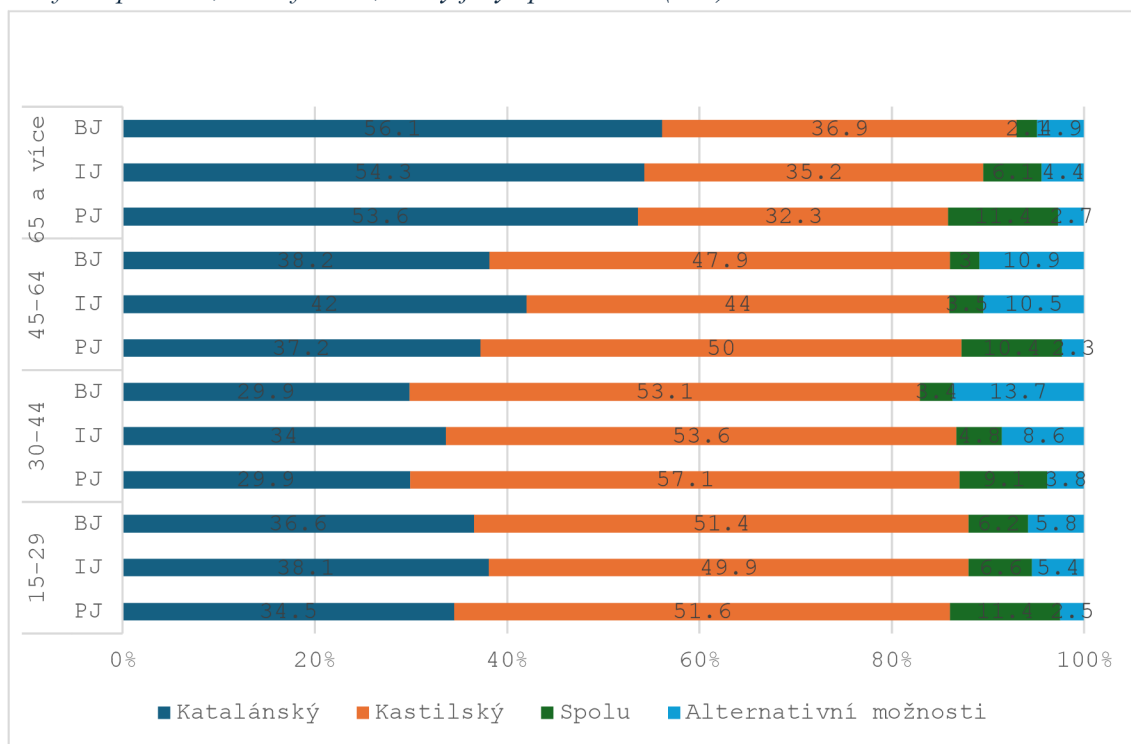
Pokud se podíváme na výsledky získané pro proměnu identifikačního jazyka, je možné vidět, že se celkově na ostrovech 47,0 % respondentů domnívá, že jejich jazykem je kastilština. Toto procento bude pravděpodobně tvořit spíše mladší generace než dospělí. Oba

respondenti mladší 29 let považují kastilštinu za svůj původní jazyk. Také, mladší generace se často odmítá učit a používat katalánštinu, jak říká Dolores: *Můj vnuk naprosto odmítá doma mluvit katalánsky, přestože s manželem a starším synem vždy mluvíme katalánsky.*

Pokud jde o běžný jazyk, je možné říct, že na Baleárských ostrovech téměř 50,0 % respondentů uvádí, že jejich běžným jazykem je kastilština, katalánštinu jako běžný jazyk má 36,8 % respondentů, spolu 10,3 % a další jazyky nebo jejich kombinace 2,9 %. To potvrzují mladí respondenti. Například Alexander se podělil o následující myšlenky: *Často slyším dospělé v obchodě nebo na ulice, kteří jsou mezi sebou mluví katalánsky. Ale pro mě je vzácnost vidět kluka nebo holku v mém věku mluvit katalánsky v běžném životě. Alespoň v hlavním městě.*

Dalším důležitým bodem, který je třeba zvážit, je věk.

Graf 2 - původní, identifikační, běžný jazyk podle věku (v %)

BJ –běžný jazyk, IJ – identifikační jazyk, PJ – Původní jazyk

Zdroj: CAIB.ES, vlastní úprava formátování 27.02.2024

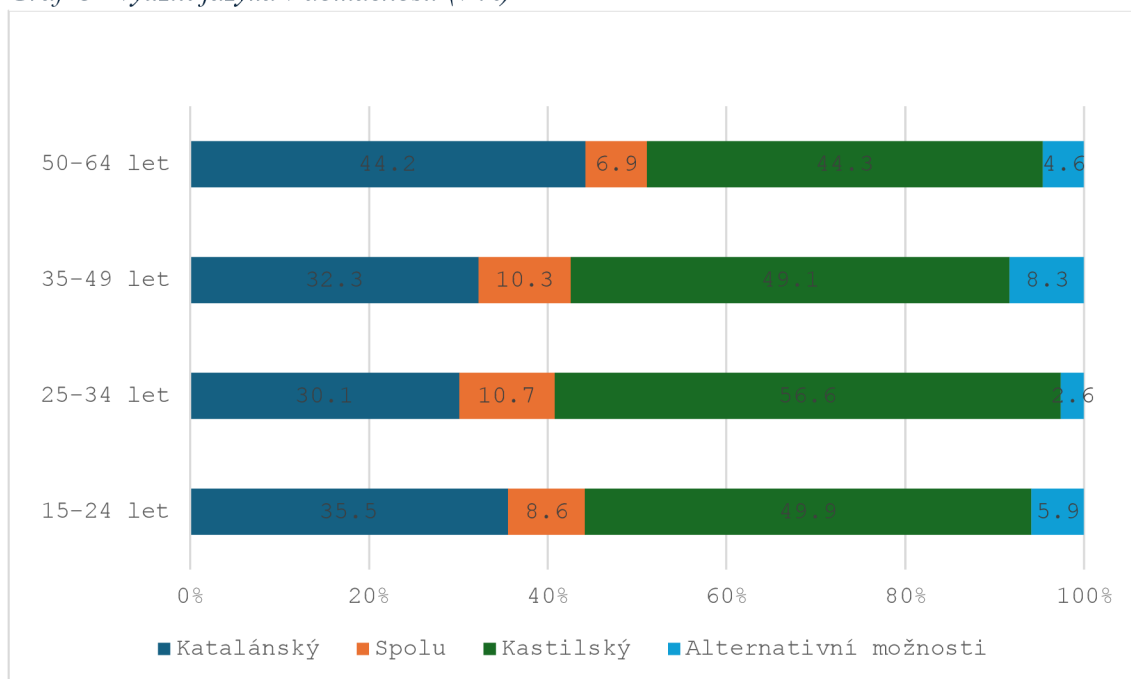
Graf 2 nejlépe ukazuje, že starší generace stále mluví a ztotožňuje se s katalánštinou mnohem častěji. Dolores má tři sestry a o komunikaci s nimi říká toto: *Každou neděli se scházíme se sestrami u někoho doma a celý život mezi sebou mluvíme jen katalánsky. Řekla bych, že kastilštinu používám jen v krajním případě.*

Na druhou stranu lze pozorovat dynamiku používání kastilštiny mladší generací. Graf 2 ukazuje, že ve věkové skupině 15-29 let převažuje kastilština nad katalánštinou, a to jak jako jazyk, kterým denně mluví, tak jako jazyk, se kterým se ztotožňují. Alexander k tomu říká: *moji rodiče sami pocházejí z Andalusie. Katalánsky se naučili, až když se přestěhovali na Baleárské ostrovy. Doma na mě katalánsky nikdy nikdo nemluvil, takže ji nepotřebuji používat.*

4.1.3 Užívání katalánštiny ve srovnání s kastilštinou

Ukazatelem s vysokou vypovídající hodnotou je rozložení využití konkrétního jazyka v různých sférách každodenního života.

Graf 3 - využití jazyka v domácnosti (v %)

Zdroj: CAIB.ES, vlastní úprava formátování 01.03.2024

Téměř všechny věkové skupiny používají doma kastilštinu přibližně ve stejném procentu. Mladší generace do 35 let používá kastilštinu nejvíce, 56,6 %. To potvrzují i oba respondenti mladší 35 let. Bernardo tyto údaje potvrzuje: *I když na mě babička mluví katalánsky, pochází ze severu Mallorky, vždy jí odpovídám kastilsky. Což se jí samozřejmě moc nelíbí, ale je to moje volba.*

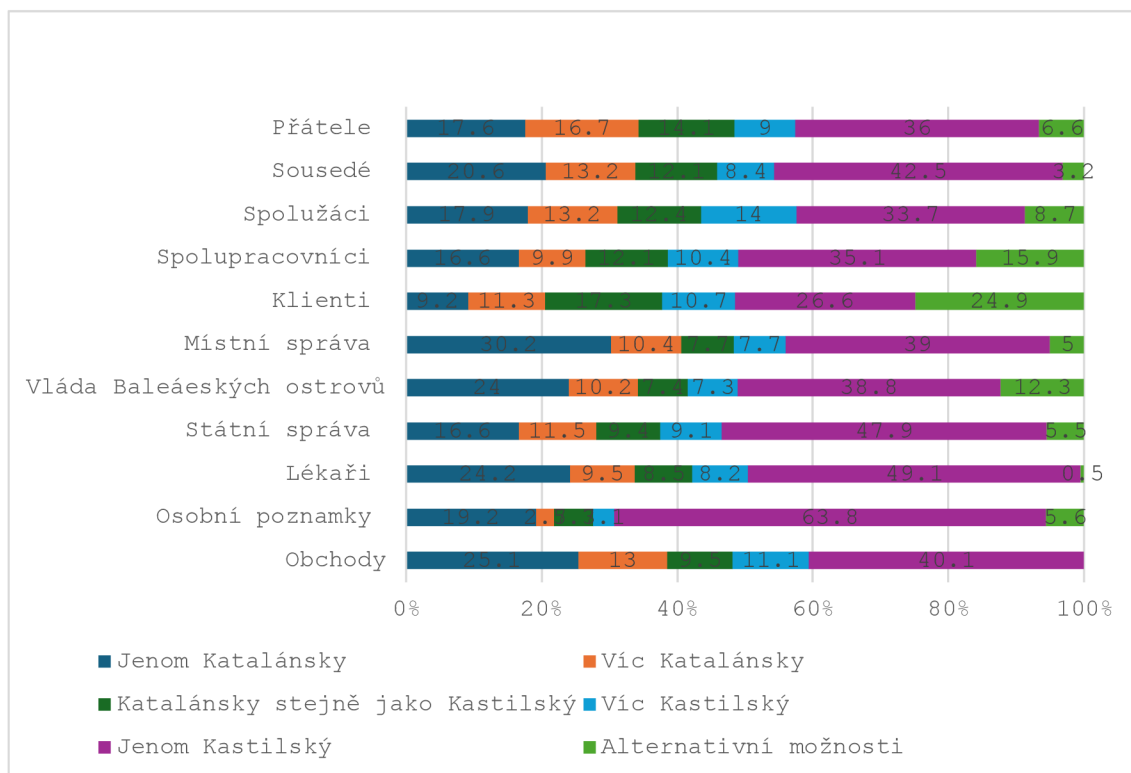
Nejvíce lidí ve věku 50-64 let používá doma katalánštinu, a to 44,2 procenta. *Vyrostla jsem v rodině, kde všichni vždycky mluvili katalánsky. I když to bylo za Franca zakázáno, mnoho rodin mluvilo katalánsky dál, aby o jazyk nepřišli.* To je komentář Camily.

Je důležité věnovat pozornost, že starší generace má ke katalánštině moc laskavý vztah a během rozhovorů všichni tři respondenti starší 30 let vyjádřili své obavy a strach z nezájmu mladé generace o používání katalánštiny v každodenním životě. V tomto ohledu byla pro pochopení pohledu starší generace na tuto problematiku velmi důležitá slova Camily: *Myslím si, že především ti, kteří se narodili na Mallorce, by měli mít katalánštinu jako svůj mateřský jazyk. Je to jazyk této země a já bych o něj nechtěla přijít. Ale když vidím, že mladí lidé odmítají mluvit a rozvíjet své znalosti katalánštiny, děsí mě, že za pár desetiletí bude tento jazyk zbytečný a zapomenutý. Bez ohledu na to, jak důležitá je jazyková politika státu, je důležitější, aby lidé měli zájem nést bohatství a jedinečnost katalánštiny i v dalších letech.*

Takové používání jazyka v současné domácnosti tedy představuje segmentaci procentního podílu používání podle jazyků, velmi podobné distribuci původního jazyka, identifikačního jazyka a běžného jazyka, které byli popsány v předchozí kapitole.

Ukazatelem s vysokou vypovídající hodnotou je rozložení využití konkrétních jazyků v různých sférách každodenního života.

Graf 4 - využití jazyka v různých sociálních sférách (v %)

Zdroj: CAIB.ES, vlastní úprava formátování 01.03.2024

Celkově výsledky průzkumu ukazují, že katalánština se nepoužívá většinou. Je možná vidět, že užší mezilidské vztahy se často odehrávají spíše ve kastilštině než v katalánštině. Nejvyšší procento používání kastilštiny je v osobních poznámkách, kde dosahuje 63,8 %. Dolores říká: *ačkoli téměř vždy komunikuji v katalánštině, raději píšu v kastilštině. Je to pro mě jednodušší a známější.* Naopak nejvyšší podíl používání katalánštiny je v místní samosprávě a dosahuje 30,2 %. *Moje kamarádka pracuje v administrativním centru v Palma de Mallorca a v práci všichni mluví katalánsky, včetně veškeré dokumentace v katalánštině:* uvádí Camila.

4.2 Vládní financování rozvoje jazykové politiky

Státní financování je jednoznačně nejvýznamnějším způsobem financování rozvoje jazykové politiky obecně. Z tohoto důvodu bude tato kapitola věnována vládnímu financování rozvoje jazykové politiky na Baleárských ostrovech.

4.2.1 Vládní podpora rozvoje

Španělská vláda a regionální orgány na Baleárských ostrovech podporují rozvoj jazykové politiky hned několika způsoby. Prvním způsobem je finanční podpora. Regionální vláda *Govern Illes Balears* poskytuje finanční podporu projektům spojeným s jazykovou politikou, přičemž tato podpora je realizována ve formě dotací, grantů a příspěvků.

Prognóza veřejných výdajů na rok 2024 činí 694,3 miliardy EUR, což představuje nárůst o 3,7 % oproti růstu o 4,9 % v roce 2023. Vládní rozpočet na rok 2024 počítá s investicemi přesahujícími 1,6 miliardy EUR do rozvoje kultury, což zahrnuje mimo jiné i jazykovou politiku. Oproti rozpočtu pro rok 2023 to představuje pokles o 12 %.

Jedním z klíčových aspektů státní podpory, zaměřené na rozvoj jazykové politiky, je aktivní podpora jazykového vzdělávání. Na Baleárských ostrovech se věnuje zvláštní pozornost výuce katalánštiny a dalších úředních jazyků země. Vzdělávací instituce, včetně škol, univerzit a specializovaných jazykových škol, dostávají finanční prostředky jak od ústředních státních, tak od místních regionálních orgánů. Tyto vzdělávací instituce vytvářejí a nabízejí množství kurzů a vzdělávacích programů pro výuku katalánštiny a dalších jazyků, které jsou určeny studentům různých úrovní znalostí.

4.3 SWOT analýza

V této části práce bude provedena SWOT analýza na vládní financování rozvoje jazykové politiky. Analýza bude provedena právě na tuto možnost financování z důvodu, že se jedná o nejvýznamnější metodu financování rozvoje jazykové politiky.

4.3.1 Silné stránky

Jednou z klíčových silných stránek je podpora státu. Státní podpora představuje spolehlivý zdroj financování rozvoje jazykové politiky na současných Baleárských ostrovech. V rozpočtu země na rok 2024 je na kulturní projekty, včetně jazykových iniciativ, vyčleněno více než 1,6 miliardy eur. Je zde také vyčleněno 7 miliard eur na zlepšení vzdělávacího sektoru, zejména na financování vzdělávacích institucí a specializovaných škol s výukou v úředním jazyce.

Kromě toho má stát specifické mechanismy na podporu rozvoje jazykových programů. Mezi tyto nástroje patří vzdělávací instituce a veřejné ústavy. Díky tomu je možné směřovat finanční prostředky na jazykovou politiku přímo do správných organizací, což zjednodušuje a urychluje proces přidělování zdrojů. Španělská vláda aktivně podporuje propagaci španělského jazyka prostřednictvím vzdělávacích a kulturních iniciativ, jako je Cervantesův institut (*Cervantes Institute*)³⁶.

Výhoda veřejného financování spočívá také v aktivní účasti státních struktur na rozvoji jazykové politiky, což usnadňuje lepší koordinaci mezi různými institucemi a orgány.

Legislativní uznání galicijštiny, katalánštiny a baskičtiny jako úředních jazyků v příslušných regionech podtrhuje státní podporu mnohojazyčnosti a multikulturalismu, což posiluje status těchto jazyků a zviditelňuje je ve veřejném životě. Také, zavedení regionálních jazyků do vzdělávacího systému, včetně jejich výuky jako předmětů a jejich používání jako vyučovacích jazyků.

4.3.2 Slabé stránky

Mezi slabé stránky španělské jazykové politiky patří možnost snížení veřejné finanční podpory v důsledku rozpočtových omezení, zejména v souvislosti s hospodářskou recesí. Ekonomické potíže mohou vést ke kritickému snížení investic do rozvoje jazykové politiky,

³⁶ Instituto Cervantes je organizace, která vznikla v roce 1991 ve Španělsku. Jejím hlavním cílem je podpora výuky a studia španělštiny jako cizího jazyka a šíření španělské a hispánské kultury do světa.

což ohrožuje zachování jazykového a kulturního dědictví. Problém může být ještě zhoršen nesprávným rozdělením finančních prostředků, kdy jsou zdroje nerovnoměrně rozděleny mezi různé jazykové projekty. Kromě toho, výrazný vliv korupce může navíc negativně ovlivnit efektivitu využívání finančních prostředků určených na rozvoj jazykové politiky.

Kromě finančních a administrativních nedostatků je vážným problémem nedostatek kvalifikovaných učitelů a přístup k jazykovým kurzům. To omezuje možnosti jazykového vzdělávání a zdokonalování, zejména v odlehlých nebo socioekonomicky znevýhodněných oblastech. Nedostatek dostatečného počtu odborníků a vzdělávacích zdrojů brání rozšiřování jazykových kompetencí a prohlubování kulturní výměny. Problémem je také nedostatečné povědomí veřejnosti o důležitosti podpory jazykové politiky a jazykového vzdělávání. To může vést ke slabé motivaci státu i soukromých osob investovat do rozvoje jazyků, což prohlubuje již existující nedostatky. Odmítavý postoj veřejnosti a nedostatečné povědomí o významu mnohojazyčnosti a kulturní rozmanitosti snižují upřednostňování těchto oblastí ve veřejné politice.

Slabiny španělské jazykové politiky tak zahrnují širokou škálu problémů, od finančních a administrativních omezení až po vzdělávací a společenské výzvy, jejichž řešení vyžaduje komplexní přístup pro udržitelný rozvoj jazyků.

4.3.3 Příležitosti

Politika španělského jazyka nabízí mnoho příležitostí k podpoře a posílení postavení španělského jazyka. Tyto příležitosti zahrnují širokou škálu akcí zaměřených na rozvoj, inovace a mezikulturní výměnu, které mohou významně obohatit jak jazyk samotný, tak kulturu s ním spojenou.

Jednou z klíčových příležitostí je rozvoj a rozšíření vzdělávacích programů a iniciativ v oblasti španělského jazyka. Vytváření nových kurzů, vzdělávacích platforem, stipendií a rozvoj výměnných programů může výrazně zvýšit zájem o studium španělského jazyka a kultury na domácí i mezinárodní úrovni. K tomu patří také posílení mezinárodních vazeb a partnerství, které podporují výměnu znalostí, kulturních hodnot a podporu mnohojazyčnosti. Digitální technologie a online platformy otevírají jazykové politice nové obzory a činí výuku přístupnější a interaktivnější. Vývoj aplikací, webových stránek a dalších digitálních zdrojů pro výuku španělštiny může jazyk přiblížit širšímu publiku a nabídnout inovativní metody výuky.

Důležitou roli v podpoře zájmu o jazyk hraje také propagace španělské kultury prostřednictvím literatury, filmu, hudby a umění. Kulturní akce, jako jsou festivaly a

výstavy, pomáhají šířit znalosti o španělské kultuře a podporují hlubší porozumění a respekt ke kulturní rozmanitosti. Podpora dvojjazyčnosti a mnohojazyčnosti, a to jak v rámci Španělska, tak na mezinárodní úrovni, poskytuje jedinečnou příležitost ke zvýšení používání španělštiny. To zahrnuje podporu výuky španělštiny mezi uživateli jiných jazyků a podporu výuky španělštiny jako druhého jazyka.

Důležitá je také podpora akademického výzkumu a inovací v oblasti metodiky učení a výuky jazyků. Výzkum v oblasti lingvistiky a pedagogiky může přispět k rozvoji nových a efektivnějších přístupů k výuce španělštiny, a obohatit tak vzdělávací proces.

4.3.4 Hrozby

Španělská jazyková politika v současné době čelí řadě hrozeb, které by mohly ohrozit její úsilí o podporu a zachování jazyků. Tyto hrozby je třeba pečlivě zvážit a strategicky naplánovat jejich překonání.

Jednou z kritických hrozeb je dopad hospodářské a politické krize, která může výrazně omezit možnosti investic do jazykových programů a vzdělávacích iniciativ. Snížení státních rozpočtů na vzdělávání a kulturu snižuje prostředky na podporu a rozvoj španělského jazyka.

Další hrozbou je problém jazykové asimilace, který se týká zejména oblasti se silnými imigračními toky. Globalizace a dominance angličtiny jako mezinárodního lingua franca rovněž představují významnou hrozbu pro mnohojazyčnost a mohou omezit prostor pro používání a rozvoj španělštiny v mezinárodní komunikaci, výzkumu a podnikání. Velmi rychlý technologický pokrok a nedostatečné investice do digitalizace jazykových zdrojů a vzdělávacích programů mohou snížit dostupnost a atraktivitu španělštiny pro nové generace a ohrozit její další šíření a propagaci.

Překonání těchto hrozeb vyžaduje komplexní přístup, který zahrnuje strategické plánování, investice do vzdělávání a technologií a mezinárodní spolupráci na podporu mnohojazyčnosti a kulturní rozmanitosti.

4.3.5 Souhrn SWOT analýzy

Tabulka 3 představuje souhrn SWOT analýzy na problematiku vládního financování rozvoje jazykové politiky. Silnou stránkou je především finanční podpora státu a jeho iniciativa v oblasti kultury a vzdělávání. Finanční závislost na státu může být i slabou stránkou. V případě politické nebo hospodářské krize může dojít ke snížení finančních prostředků a rozvoj jazykové politiky se může výrazně zpomalit. Mezi příležitostmi patří jak rozvoj

vzdělávání prostřednictvím technologií, vytváření nových programů a kurzů tak i mezinárodní spolupráce.

Tabulka 3 - výsledný souhrn SWOT analýzy

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> - Stabilní finanční podpora státem - Vzdělávací a kulturní iniciativy státu - Legislativní uznání galicijštiny, katalánštiny a baskičtiny jako úředních jazyků - Aktivní účasti státních struktur na rozvoji jazykové politiky. 	<ul style="list-style-type: none"> - Možnost snížení veřejné finanční podpory - Nesprávné rozdělení finančních prostředků - Nedostatek kvalifikovaných učitelů a odborníků
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> - Rozvoj a rozšíření vzdělávacích programů - Posílení mezinárodních vazeb a partnerství - Digitální vývoj - Podpora výzkumů 	<ul style="list-style-type: none"> - Závislost na ekonomické a politické situaci - Rychlý technologický pokrok - Jazyková asimilace

Zdroj: Vlastní zpracování, 05.03.2024

Využití veřejných prostředků k financování jazykových iniciativ je správnou strategií. Hlavní výhodou tohoto přístupu je, že poskytuje významnou finanční podporu, i když její stabilita se může lišit v závislosti na ekonomické a politické situaci v zemi. Nicméně veřejné financování prokázalo udržitelnost a spolehlivost.

Tento způsob financování otevírá prostor pro vznik nových organizací zaměřených na inovativní přístupy v oblasti jazykové politiky. Tyto instituce mohou významně ovlivnit vývoj politiky v této oblasti tím, že poskytnou nové nápady a řešení.

Další významnou výhodou veřejného financování je možnost navázání partnerství mezi vládními agenturami a mezinárodními organizacemi. Tato spolupráce nejenže umožňuje přístup k dalším zdrojům, ale také přispívá k rozšíření znalostí a zájmu o jazykovou politiku na celosvětové úrovni.

S ohledem na výše uvedené aspekty lze tvrdit, že výhody a perspektivy spojené s veřejným financováním výrazně převažují nad jeho nevýhodami a potenciálními riziky. Veřejné financování se tak jeví jako nejvhodnější možnost stimulace rozvoje a podpory jazykové politiky, která nabízí udržitelný základ pro dlouhodobý pokrok v této oblasti.

5. Výsledky a diskuse

Praktická část práce zahrnovala analýzu údajů z roku 2014 o používání jazyků na Baleárských ostrovech.

Díky rozhovorům provedeným na základě těchto údajů bylo možné korelovat současné údaje z roku 2024 s údaji získanými před deseti lety. Lze pozorovat zajímavý vztah mezi věkem a užíváním katalánštiny. Například u mladší generace lze pozorovat mírný nárůst zájmu o používání a učení se katalánštině, což lze vysvětlit jazykovou politikou, která na ostrovech probíhá. Respondenti potvrdili, že vzdělávání probíhá v katalánštině, což znamená, že mladší generace (v případě práce to je osoby mladší 29 let) ve vysokém procentu katalánsky rozumí, mluví a čte plynule. Konkrétně 97,2 %, 89 % a 91,7 %. Toto procento převyšuje věkovou skupinu, která dostávala vzdělávání na konci Frankovy diktatury a bezprostředně po ní, kdy byla katalánština zakázaným jazykem.

Přestože mladá generace katalánštině rozumí a umí ji ve velkém počtu používat, údaje získané v roce 2014 stále ukazují, že ne všichni ji používají doma nebo ve veřejných prostorech. Dokonce lze pozorovat, že kastilština často vytlačuje katalánštinu v používání. V písemném projevu zřetelně předstihuje katalánštinu, přičemž 63,8 % obyvatel Baleárských ostrovů píše výhradně kastilsky. Tento údaj potvrzuje i jedna z nejstarších respondentek, která celý život mluví katalánsky, ale je více zvyklá psát kastilsky.

Naprostá většina obyvatel dává téměř ve všech oblastech života přednost kastilštině před katalánštinou. Je vidět, že bez ohledu na věk se kastilština používá mnohem víc v osobních vztazích.

Ve druhé fázi praktické části práce byla provedena SWOT analýza způsobu financování rozvoje jazyka z veřejných zdrojů, neboť se jedná o nejdůležitější způsob financování. Během analýzy byly identifikovány a specifikovány silné a slabé stránky, příležitosti a hrozby.

Nejsilnější stránkou je stabilní státní financování. Přestože slabou stránkou je korupce a špatné rozdělování prostředků, stát je i nadále aktivní v oblasti zachování a podpory jazyka a španělské kultury. Mezi hlavní příležitosti patří mezinárodní spolupráce a rozvoj vzdělávacích programů. Největší hrozbou tohoto způsobu financování je přímá závislost na ekonomické a politické situaci v zemi.

Obecně lze říci, že silné stránky a příležitosti tohoto způsobu financování převažují nad slabými stránkami a hrozbami. Z tohoto důvodu lze tento způsob financování označit za nejvhodnější.

6. Závěr

Hlavním cílem této práce bylo prozkoumat a dále porovnat jazykovou politiku a jazykovou realitu na Baleárských ostrovech. Za tímto účelem byly nejprve analyzovány pojmy související s touto prací, byla zkoumána jazyková politika Španělska obecně a Baleárských ostrovů konkrétně a pro prohloubení problematiky byla analyzována historie jazykového vývoje v této geografické oblasti.

Na základě výsledků v praktické části lze konstatovat několik skutečností. První je, že bez ohledu na to, jak velký je vliv kastilštiny na ostrovech, velká část obyvatel, zejména starší generace, si katalánštinu přeje zachovat. Domnívají se, že by to měla být pro obyvatele Baleárských ostrovů prioritou. Na druhou stranu mladší generace stále častěji volí kastilštinu jako svůj hlavní jazyk. Z toho vyplývá tendence omezit používání katalánštiny v každodenním životě. Je to logické, protože rozšíření kastilštiny nejen ve Španělsku, ale i po celém světě a její užitečnost ve společenském i ekonomickém ohledu lze jen těžko popřít.

Dalším cílem bylo zhodnotit ekonomické a sociální projevy jazykové politiky a možnosti financování jazykového vzdělávání a rozvoje. Využívání veřejných prostředků představuje klíčový způsob podpory a propagace jazykové politiky. Podle výsledků SWOT analýzy výhody a perspektivy využití tohoto přístupu převyšují jeho nevýhody a rizika, což činí jeho využití pro financování aktivit v oblasti rozvoje jazykové politiky opodstatněným.

Lze identifikovat řadu sociálních projevů jazykové politiky na Baleárských ostrovech. Respondenti z mladší skupiny dotazovaných potvrdili údaje získané v roce 2014. Že i přes vysokou úroveň znalosti katalánštiny, související se zákonem o jejím používání ve školství, s klesajícím věkem klesá i zájem se dále učit. Nicméně vzhledem k úrovni užívání katalánštiny u všech věkových skupin lze konstatovat, že stále zaujímá pozici sekundárního jazyka. Kastilštinu lze považovat za úřední jazyk, protože její společenský a hospodářský význam převyšuje kulturní význam katalánštiny.

7. Seznam použitých zdrojů

1. BLAS ARROYO, José Luis (2005). Sociolingüística del español: desarrollos y perspectivas en el estudio de la lengua española en contexto social. 1a. ed. Madrid: Cátedra, 782 s. Lingüística (Ediciones Cátedra). ISBN: 84-376-2248-4.
2. ETXEBARRIA, Maitena (2002). La diversidad de lenguas en España. Madrid: Espasa, 344 s. ISBN: 84-670-0313-8.
3. EVERS, Jeanine, BOAR, Fijde de (2012). The qualitative interview: art and skill. The Hague: Eleven international Publishing. ISBN: 94-909-4773-3.
4. FINE, G. Lawrence (2009). The SWOT Analysis: Using Your Strength to Overcome Weaknesses, Using Opportunities to Overcome Threats. Spojené státy americké: Kick It, 74 s. ISBN: 97-814-4954-675-5.
5. FINEGAN, Edward, BESNIER, Nico (1989). Language: its structure and use. San Diego: Harcourt Brace Jovanovich. 546 s. ISBN: 0-155-4917-5.
6. Gran enciclopedia catalana (1989). Barcelona: Fundación Enciclopedia Catalana ISBN: 84-300-5511-8.
7. KASATKIN, Leonid Leonidovich (1989). Russkaya Dialektologia [Russian Dialectology]. Prosvechenie, 288 s. ISBN: 5-7695-2007-8.
8. LAPESA, Rafael (1981). Historia de la lengua española. 9a ed. corr. y aum. Madrid: Gredos, 690 s. ISBN: 84-249-0073-1.
9. LÓPEZ GARCÍA, Ángel (2009). La lengua común en la España plurilingüe. Frankfurt am Main: Vervuert, 126 s. Lengua y sociedad en el mundo hispánico. ISBN: 84-848-9438-4.
10. MCCARTY, Teresa (2011). Ethnography of Language Policy. New York: Routledge, 309 s. ISBN: 978-3-319-02248-2.
11. MELIA, Joan, VANRELL, Maria del Mar (eds.) (2018). Enquesta d'usos lingüístics a les Illes Balears 2014. Anàlisi. Palma: Govern de les Illes Balears, Generalitat de Catalunya, Universitat de les Illes Balears Conselleria de Cultura, Participació i Esports (Govern de les Illes Balears) - Departament de Cultura (Generalitat de Catalunya) - Universitat de les Illes Balears. ISBN: 978-84-8384-366-6.

12. NIKOLSKY, Leonid Borisovich, SCHWEIZER, Aleksandr Davidovich (1978). Vvedenie v sociolingvistiku. [introduction to sociolinguistics]. Moscow: High School.
13. OŠTRA, Ruřena, SPITZOVÁ Eva (1995). Úvod do studia románských jazyků. 4. ed. Brno: Masarykova univerzita, 175 s. ISBN: 80-210-1258-7.
14. PENNY, Ralph J (2004). Variación y cambio en español. Madrid: Gredos, 391 s. Biblioteca románica hispánica, 438. ISBN: 84-249-2730-3.
15. PICORNELL, Antónia; CASTRO, José A.; MISERICÓRDIA Ramon (1997) "Genetics of the Chuetas (Majorcan Jews): A Comparative Study," Human Biology: Vol. 69: Iss. 3, Article.
16. SPANISH CONSTITUTION, (1978) (Boletín Oficial del Estado, #311, December 29, 1978), 29.313-29.424.
17. SPOLSKY, Bernard. (2009). Language management. Cambridge University press, 308 s. ISBN: 05-215-1609-9.
18. STEWART, Miranda (1999). The Spanish Language Today. Psychology Press, 237 s. ISBN: 978-0-415-14258-8.
19. VALDES, Juan de (1533): Diálogo de La Lengua, ed. Antonio Quilis Morales, Plaza y Janés, Barcelona, 1984.
20. VENY, Joan, MASSANELL, Mar (2015). Dialectologia catalana. 1. ed. Barcelona: Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya. ISBN: 84-842-9506-0.
21. WENGRAF, Tom (2001). Qualitative Research Interviewing: Biographic Narrative and Semi-Structured Methods. United Kingdom: SAGE Publications. ISBN: 14-462-0584-3.
22. XAMENA FIOL, Pere. Història de Mallorca (2005). Palma de Mallorca: Editorial Moll, 1978, 398 p., ISBN: 84-273-0258-4.
23. ČERMÁK, Petr, KOTÁTKOVÁ, Adéla (2020). Diskuse o normě katalánštiny v kontextu aktuální jazykové situace ve Španělsku. Časopis pro moderní filologii 102 (2): ISSN: 2336-6591.

Internetové zdroje:

1. CaixaBank Research, 01.02.2024. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxZr> [cit: 05.02.2024]
2. Council of Europe (2023) European Charter for Regional or Minority Languages (ETS No. 148). Strasbourg Cedex. ISBN: 978-92-9387-2. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxbW> [cit: 22.01.2024]
3. Council of Europe (2023) European Charter for Regional or Minority Languages (ETS No. 148). Strasbourg Cedex. ISBN: 978-92-9387-2. Dostupné on-line: <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/text-of-the-charter> [cit: 22.01.2024]
4. Catalan, language of Europe. Generalitat de Catalunya. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39Qxa9> [cit: 11.01.2024]
5. EPA de las Islas Baleares 2022. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxZX> [cit: 22.01.2024]
6. GDP in Spain - statistics & facts. Statista Research Department [online], 21.12.2023. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxVw> [cit: 20.01.2024]
7. Gross domestic product (GDP) per capita in Catalonia and in Spain as a whole between 2004 and 2022. Statista Research Department [online], 12.01.2023. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxWp> [cit: 20.01.2024]
8. Informe (2022), Instituto Cervantes. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxbE> [cit: 12.01.2024]
9. KARDOS, Gábor (2019). The European Charter for Regional or Minority Languages: some of its characteristics and the future of supervisory mechanism. Gdańskie Studia Prawnicze. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxU7> [cit: 02.03.2024]
10. KIPROP, Joseph. The biggest industries in Spain. WorldAtlas [online], 20.05.2018. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxYD> [cit: 20.01.2024]
11. Ley 39/1978, de 17 de julio, de elecciones locales. Official State Gazette. 21 July 1978. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxTV>
12. MORENO, Luis (2002). Decentralization in Spain, Regional Studies, 36:4, 399-408, DOI: <https://doi.org/10.1080/00343400220131160> [cit: 10.03.2024]
13. O'NEILL, Aaron. Spain: National debt from 2018 to 2028 [online], 30.11.2023. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxXW> [cit: 20.01.2024]
14. PIB de las Islas Baleares 2022. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxZ3> [cit: 20.01.2024]

15. Population of the Spanish autonomous community of the Balearic Islands in 2023, by island. Statista Research Department, 03.11.2023. Dostupné on-line: <https://clck.ru/39QxbE> [cit: 18.01.2024]
16. Proclamació dels diputats i diputades electes com a conseqüència de les eleccions del 28 de maig de 2023 al Parlament de les Illes Balears. Butlletí Oficial de les Illes Balears (in Catalan). Govern de les Illes Balears (78): 35026–35029. 13.06.2023. ISSN 2254-1233 Dostupné on-line: <https://ln.run/LYG1J> [cit: 05.01.2024]
17. Proclamació dels diputats i diputades electes com a conseqüència de les eleccions del 28 de maig de 2023 al Parlament de les Illes Balears". Butlletí Oficial de les Illes Balears (in Catalan). Govern de les Illes Balears (78): 35026–35029. 13 June 2023. ISSN 2254-1233 Dostupné on-line: <https://shorturl.at/bmrvz> [cit: 10.03.2024]
18. PUELLES BENÍTEZ, Manuel de (1996) Educación y autonomía en el modelo español de descentralización. Revista de Educación, núm. 309. 163-193 s. Dostupné on-line: <https://shorturl.at/jmG56> [cit: 18.12.2023]
19. Real Decreto-ley 18/1978, de 13 de junio, por el que se aprueba el régimen preautonómico para el archipiélago Balear". Official State Gazette. 30 June 1978. Dostupné on-line: <https://shorturl.at/lnPQ1> [cit: 10.03.2024]
20. REES, Earl. (1996). Spain's Linguistic Normalization Laws: The Catalan Controversy. Hispania, 79(2), 313–321. DOI: <https://doi.org/10.2307/344927> [cit: 02.03.2024]
21. Recommendation CM/RecChL(2019)7 of the Committee of Ministers to member States on the application of the European Charter for Regional or Minority Languages by Spain. 11.12.2019. Dostupné on line: <https://clck.ru/39Qxen> [cit: 22.01.2024]
22. SANTAMARÍA, Álvaro (1991). Precisiones sobre la expansión marítima de la Corona de Aragón. Anales de la Universidad de Alicante Historia Medieval. (8) 187–255. DOI: <https://doi.org/10.14198/medieval.1990-1991.8.09> [cit: 10.03.2024]
23. VANN, Robert (1999). Language exposure in Catalonia: An example of indoctrinating linguistic ideology, WORD, 50:2, 191-209, DOI: <https://doi.org/10.1080/00437956.1999.11432488> [cit: 02.03.2024]

8. Seznam tabulek a grafů

8.1 Seznam Tabulek

Tabulka 1- znalost katalánštiny podle věku (v %)	30
Tabulka 2 - znalost katalánštiny podle ostrova (v %).....	31
Tabulka 3 - výsledný souhrn SWOT analýzy.....	41

8.2 Seznam grafů

Graf 1- původní, identifikační, běžný jazyk (v %).....	32
Graf 2 - původní, identifikační, běžný jazyk podle věku (v %)	33
Graf 3 - využití jazyka v domácnosti (v %)	34
Graf 4 - využití jazyka v různých sociálních sférách (v %)	36

Přílohy

Příloha 1 – Otázky respondentům

1. Jaký je váš původní jazyk?
2. Jaký je jazyk, se kterým se identifikujete?
3. Jaký jazyk primárně používáte v každodenním životě?
4. Jaký byl původní vašich rodičů?
5. Jaký jazyk se nyní učí ve škole?
6. Myslíte si, že společnost dostatečně informována o jazykovém problému?
7. Myslíte si, že je důležité umět katalánský na Baleárských ostrovech?